

XVI. REDNO ZASEDANJE ŠKOFOVSKE SINODE

Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?

Za sinodalno Cerkev

občestvo | udeležba | poslanstvo

DELOVNI DOKUMENT

ZA DRUGO ZASEDANJE

(OKTOBER 2024)

Kazalo

KAZALO	2
KRATICE	3
UVOD V DELOVNI DOKUMENT DRUGEGA ZASEDANJA XVI. ŠKOFOVSKE SINODE	4
TRILETNA POT	5
<i>DELOVNI DOKUMENT ZA DRUGO ZASEDANJE</i>	8
TEMELJI	10
CERKEV: BOŽJE LJUDSTVO IN ZAKRAMENT EDINOSTI	10
POMEN SINODALNOSTI	11
EDINOST KOT HARMONIJA V RAZLIČNOSTI	12
SESTRE IN BRATJE V KRISTUSU: OBNOVLJENA VZAJEMNOST	13
KLIC K SPREBRNJENJU IN REFORMI	15
PRVI DEL: ODNOSI	16
V KRISTUSU IN V DUHU: UVAJANJE V KRŠČANSTVO	16
ZA BOŽJE LJUDSTVO: KARIZME IN SLUŽBE	17
Z ZAKRAMENTALNO POSVEČENIMI DUHOVNIKI: V SLUŽBI HARMONIJE	20
MED CERKVAMI IN V SVETU: KONKRETNOST OBČESTVA	21
DRUGI DEL: POTI	24
CELOSTNO IN SKUPNO OBLIKOVANJE	24
CERKVENO RAZLOČEVANJE ZA POSLANSTVO	26
PROCESI ODLOČANJA	28
PREGLEDNOST, ODGOVORNOST, VREDNOTENJE	29
TRETI DEL: KRAJI	31
PODROČJA SKUPNE HOJE	31
KRAJEVNE CERKVE V ENI IN EDINI KATOLIŠKI CERKVI	33
VEZI, KI OBLIKUJEJO EDINOST CERKVE	34
SLUŽBA EDINOSTI RIMSKEGA ŠKOFA	36
ZAKLJUČEK: SINODALNA CERKEV SREDI SVETA	38

Kratice

AG	Drugi vatikanski koncil, Odlok o misijonski dejavnosti Cerkve <i>Ad gentes</i> (7. december 1965)
CD	Drugi vatikanski koncil, Odlok o pastirski službi škofov v Cerkvi <i>Christus Dominus</i> (28. oktober 1965)
CIC	Zakonik cerkvenega prava <i>Codex iuris canonici</i> (25. januar 1983)
CE	Škofovsko/e konferenca/e
CTI	Mednarodna teološka komisija, <i>Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve</i> (2. marec 2018)
DTC	Generalno tajništvo sinode, <i>Celinski dokument</i> (27. oktober 2022)
DV	Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju <i>Dei Verbum</i> (18. november 1965)
EG	Papež Frančišek, Apostolska spodbuda Veselje evangelija <i>Evangelii gaudium</i> (24. november 2013)
FABC	Zveza škofovskih konferenc Azije
GS	Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu <i>Gaudium et spes</i> (7. december 1965)
LG	Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija o Cerkvi <i>Lumen gentium</i> (21. november 1964)
LS	Papež Frančišek, Okrožnica o skrbi za skupni dom Hvaljen, moj Gospod, <i>Laudato si'</i> (24. maj 2015)
PE	Papež Frančišek, Apostolska konstitucija <i>Praedicate Evangelium</i> (19. marec 2022)
<i>Sintezno poročilo</i>	XVI. redno zasedanje škofovske sinode, <i>Sintezno poročilo</i> , 28. oktober 2023
SC	Drugi vatikanski koncil, Konstitucija o svetem bogoslužju <i>Sacrosanctum concilium</i> (4. december 1963)
UR	Drugi vatikanski koncil, Odlok o ekumenizmu, <i>Unitatis redintegratio</i> (21. november 1964)
UUS	Sv. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili vsi eno, <i>Ut unum sint</i> (25. maj 1995)

Uvod

v *Delovni dokument* drugega zasedanja XVI. škofovske sinode

Gospod nad vojskami bo na tej gori pripravil vsem ljudstvom gostijo s sočnimi jedmi, gostijo z žlahtnimi vini, s sočnimi in mozgatimi jedmi, s prečiščenimi žlahtnimi vini. Uničil bo na tej gori zagrinjalo, ki zagrinja vsa ljudstva in pokrivalo, s katerim so pokriti vsi narodi. Uničil bo smrt za vedno. Gospod veselja bo obrisal solze z vseh obrazov, sramoto svojega ljudstva bo odstranil z vse zemlje, kajti Gospod je govoril (Iz 25,6-8).

Prerok Izaija ponuja sliko obilne in okusne pojedine, ki jo je Gospod pripravil na vrhu gore. Pojedina je simbol druženja in skupnosti, namenjene vsem ljudstvom. Ob vrnitvi k Očetu Gospod Jezus zaupa svojim učencem nalogo, naj gredo k vsem ljudstvom in jim postrežejo z jedmi, ki dajejo polnost življenja in veselja. Gospod želi po svoji Cerkvi, ki jo vodi njegov Duh, v srcih ljudi ponovno prižgati upanje, obnoviti veselje in rešiti vse, zlasti tiste, katerih obrazi so razbrazdani s solzami in ki v tesnobi kličejo k njemu. Njihovi klici dosegajo ušesa vseh Kristusovih učencev, moških in žensk, ki vstopajo v globine človeških vprašanj. Njihovi klici so še glasnejši v tem času, ko pot sinode spremlja izbruh novih vojn in oboroženih spopadov; ti se pridružujejo dosedanjim in preštevilnim in s krvjo mažejo svet.

V središču sinode 2021-2024, *Za sinodalno Cerkev. Občestvo, udeležba, poslanstvo*, je klic k veselju in prenovi Božjega ljudstva v hoji za Gospodom in v zavzetosti za služenje njegovemu poslanstvu.¹ Klic, naj bomo učenci in misijonarji, temelji na skupni krstni identiteti; ukoreninjen je v različnosti okolij, v katerih je Cerkev prisotna; enost ima v enem Očetu, enem Gospodu in enem Duhu. Izziv je za vse krščene brez izjeme: »Celotno Božje ljudstvo je predmet oznanjevanja evangelija. V njem je vsak krščeni poklican, da postane soudeležen v poslanstvu, saj smo vsi učenci in misijonarji« (*Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve*, št. 53). Ta prenova ima svoj izraz v Cerkvi, ki po Duhu, zbrana ob Besedi in zakramentih (prim. CD, št. 11). Ta Cerkev oznanja odrešenje, ki ga nenehno doživlja; oznanja ga svetu, ki je lačen smisla in žejen občestva in solidarnosti. Za ta svet Gospod pripravlja gostijo na svoji gori.

Izvajanje sinodalnosti je način, s katerim obnavljamo svojo zavezanost temu poslanstvu danes; in je izraz narave Cerkve. Rasti kot učenci misijonarji najprej pomeni, odgovoriti na Jezusov klic, naj mu sledimo; odgovoriti na dar, ki smo ga prejeli, ko smo bili krščeni v imenu Očeta, Sina in Svetega Duha. Nato pa pomeni, naučiti se spremljati drug drugega kot ljudstvo romarjev, ki skozi zgodovino potuje proti skupnemu cilju, nebeškemu mestu. S hojo

¹ Če ni navedeno drugače ali če je iz konteksta jasno razvidno kaj drugega, izraz »Cerkve« v besedilu *Delovnega dokumenta* označuje »eno in edino katoliško Cerkev« (Lumen gentium 23), množinski izraz »Cerkve« pa označuje krajevne Cerkve.

po tej poti, z lomljenjem kruha besede in evharistije se spreminjamo v to, kar prejemamo. Tako razumemo, da ima naša identiteta odrešenega in svetega ljudstva neizogibno skupnostno razsežnost, ki obsega vse rodove vernikov, tiste pred nami in tiste za nami. Odrešenje, ki ga je treba sprejeti in o njem pričevati, je stvar odnosa, saj nihče ni odrešen sam. Bolje rečeno, če uporabimo besede iz prispevka ene od azijskih škofovskih konferenc, v tej zavesti rastemo počasi: »Sinodalnost ni zgolj cilj, ampak pot vseh vernikov, ki jo je treba opraviti skupaj z roko v roki. Zato je za razumevanje njenega polnega pomena potreben čas.«² Sveti Avguštín govori o krščanskem življenju kot solidarnem romanju, kot skupni hoji »k Bogu, ne s koraki, ampak s čustvi« (*Govor* 306 B, 1), s skupnim življenjem molitve, oznanjevanja in ljubezni do bližnjega.

Drugi vatikanski koncil nas uči, da smo vsi ljudje »poklicani k temu zedinjenju s Kristusom, ki je luč sveta: od njega izhajamo, po njem živimo, k njemu gremo« (LG 3). V jedru sinodalnega potovanja je starodavna in vedno nova želja, da bi vsem posredovali Gospodovo obljubo in povabilo, ki se ohranja v živem izročilu Cerkve: naj prepoznamo navzočnost Vstalega Gospoda med nami in sprejmemo številne sadove delovanja njegovega Duha. Vizija Cerkve – ljudstva romarjev, ki se na vseh krajih zemlje ozira za sinodalnim spreobrnjenjem zaradi svojega poslanstva – nas vodi, ko z veseljem in upanjem stopamo po poti sinode. Ta vizija je v ostrem nasprotju z resničnostjo sveta, ki je v krizi in katerega rane ter škandalozne neenakosti boleče odzvanjajo v srcu vseh Kristusovih učencev; to nas spodbuja k molitvi za vse žrtve nasilja in nepravilnosti ter k obnovitvi naše zavezanosti ženskam in moškim, ki se v vseh delih sveta trudijo za pravičnost in mir.

Triletna pot

Po odprtju sinodalnega procesa 9. in 10. oktobra 2021 so krajevne Cerkve po vsem svetu, z različnimi ritmi in načini, vstopile v začetno obdobje poslušanja. Pripadati Cerkvi pomeni biti del enega Božjega ljudstva; tega sestavljajo ljudje in skupnosti, ki živijo v konkretnih časih in krajih. Sinodalno poslušanje se je začelo v teh skupnostih, nato pa je potekalo prek škofijskih, nacionalnih in celinskih stopenj v stalnem dialogu; ta dialog je s sintezo in delovnimi dokumenti vsakič odprlo generalno tajništvo sinode. Krožnost sinodalnega procesa priznava in krepi zakoreninjenost Cerkve v različnih okoljih in služi vezem, ki jih povezujejo.

Novost te prve faze je bila izkušnja celinskih skupščin, ki so združile krajevne Cerkve iste makro-regije in jih povabile, da se naučijo poslušati druga drugo, se spremljati na poti in skupaj prepoznavati glavne izzive, ki jih za uresničevanje poslanstva predstavlja okolje, v katerem se nahajajo.

Novost prve faze je bilo sklicevanje celinskih skupščin. Na teh so se srečale krajevne Cerkve iz iste regije in bile povabljene, naj se učijo prisluhniti druga drugi, se spremljati na poti in skupaj prepoznavati poglobitve izzive v izpolnjevanju poslanstva v njihovih okoljih.

Prvo zasedanje XVI. redne generalne skupščine škofovske sinode (oktobra 2023) je odprlo drugo fazo in sprejelo sadove tega poslušanja, da bi v molitvi in dialogu prepoznali korake, ki jih od nas zahteva Duh. Ta faza se nadaljuje do zaključka drugega zasedanja

² Gre za navedbe škofovskih konferenc in njihovih celinskih skupin iz povzetkov, ki so bili poslani Generalnemu tajništvu sinode ob zaključku posvetovanja s krajevnimi Cerkvami, ki je potekalo med koncem leta 2023 in prvo polovico leta 2024.

(oktobra 2024), ki bo svetemu očetu ponudilo sadove svojega dela z namenom bolj razgibanega izvajanja v vseh krajevnih Cerkvah.

Priprava drugega zasedanja nujno temelji na rezultatih prvega zasedanja, zbranih v *Sinteznem poročilu*. Na podlagi tega poročila se je v skladu s krožnostjo, ki je značilna za celoten sinodalni proces, in zaradi natančnega poudarka, na katerem bo temeljilo drugo zasedanje, začelo nadaljnje posvetovanje s krajevnimi Cerkvami po vsem svetu, pri čemer smo izhajali iz vodilnega vprašanja: *Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?*. Kot pojasnjuje dokument *Proti oktobru 2024*,³ je bil cilj posvetovanja »opredeliti poti, ki jih je treba ubrati, in orodja, ki jih bo treba sprejeti v različnih kontekstih in okoliščinah, da bi okrepili originalnost vsake krajevne Cerkve in vsakega krščenega pri edinstvenem poslanstvu oznanjevanja vstalega Gospoda in njegovega evangelija v današnjem svetu. Ne gre torej za to, da bi se omejili na načrt tehničnih ali postopkovnih izboljšav, ki bi povečale učinkovitost cerkvenih struktur, ampak za to, da bi se v dinamiki med enotnostjo in različnostjo, ki je lastna sinodalni Cerkvi, lotili konkretnih oblik misijonarske zavzetosti, h kateri smo poklicani.«

Odgovori na vodilno vprašanje, ki jih je poslala večina škofovskih konferenc in njihovih celinskih skupin, vzhodnih katoliških cerkva, škofij, ki niso del škofovske konference, dikasterijev Rimske kurije, Zveze vrhovnih predstojnikov in Mednarodne zveze vrhovnih predstojnic, ki zastopajo posvečeno življenje, pričevanja o izkušnjah in dobrih praksah, prejeta z vsega sveta, in opažanja skoraj dvesto mednarodnih stvarnosti, univerz in fakultet, združenj vernikov, skupnosti in posameznikov so bili osnova za pripravo *Delovnega dokumenta za drugo zasedanje*. Lahko bi se reklo, da to raste iz življenja Božjega ljudstva po vsem svetu.

Ti glasovi so izrekli hvaležnost za prehojeno pot, opisovali težave, ki jih včasih prinaša, predvsem pa željo po napredovanju. Škofovska konferenca Severne Amerike je to ubesedila tako: »Hvaležnost za sinodalno potovanje je globoka [...] Ostajajo tudi napetosti, ki bodo zahtevale nadaljnji razmislek in dialog, pri čemer se je treba zgledovati po ideji kulture srečanja, ki jo je predlagal papež Frančišek. Vendar te napetosti ne prekinjajo občestva ljubezni v Cerkvi.« Opominjajo nas tudi, da je pred nami še dolga pot.

Tako kot v prejšnjih korakih, so tudi sedaj bili potrjeni sadovi metode pogovora v Duhu. Neka zveza škofovskih konferenc na primer poroča: »V številnih povzetkih iz vse Azije je izraženo posebno navdušenje nad sinodalno metodo pogovora v Duhu. Večje število škofij in škofovskih konferenc je to metodo z velikim uspehom uvedlo v svoje strukture.« To navdušenje se že prenaša v konkretne korake poizkusov bolj sinodalnih oblik delovanja. V eni od evropskih škofovskih konferenc »so se odločili, da začnejo s petletno poskusno sinodalno fazo. Oblike sinodalnega posvetovanja, dialoga, razločevanja, odločanja in sprejemanja odločitev je treba razviti, ovrednotiti in izpopolniti na nacionalni ravni. Upoštevale se bodo škofijske izkušnje in sinodalni razvoj v vesoljni Cerkvi. Smo na začetku zahtevne, a pomembne učne poti«. Poročila izražajo zavedanje o pomenu krajevnih Cerkva in njihovih poti, njihovega bogastva in potrebe po tem, da se njihov glas sliši. V povzetku, ki ga je poslala afriška škofovska konferenca, je zapisano, da »krajevnih Cerkva ne moremo več obravnavati kot prejemnike oznanila evangelija, ki lahko prispevajo le malo ali nič«.

Tem doprinosom so bili nato dodani sadovi mednarodnega srečanja »Župniki za sinodo« (v kraju Sacrofano v bližini Rima, 28. april - 2. maj 2024). To srečanje je pomenilo

³ Razposlalo ga je Generalno tajništvo sinode, dne 11. decembra 2023; dostopno je na spletni strani www.synod.va.

priložnost za poslušanje duhovnikov, ki delujejo na župnijah. Sinteze delovnih skupin izražajo predvsem »veselje zaradi možnosti medsebojnega poslušanja; bogato izkušnjo, ki je spodbudila globoko razumevanje in spoštovanje posebnosti vsakega od njih«. Izražajo »potrebo po novem razumevanju vloge župnika v sinodalni Cerkvi ob spoštovanju raznolikih izročil v Cerkvi« in zaskrbljenost, ker ne morejo doseči tistih, ki živijo na robu: »Če želi biti Cerkev sinodalna, mora tem ljudem prisluhniti«.

Prav tako je pet delovnih skupin, ki jih je ustanovilo Generalno tajništvo sinode in so jih sestavljali strokovnjaki različnega geografskega porekla, spola in cerkvenega položaja, ponudilo gradivo za pripravo *Delovnega dokumenta*. Skupine so pri svojem delu uporabljale sinodalno metodo, da bi teološko in kanonično poglobile pojem sinodalnosti in njene posledice za življenje Cerkve.⁴

Skupina strokovnjakov, sestavljena iz škofov, prezbiterjev, posvečenih oseb, laikov, teologov, cerkvenih pravnikov in biblicistov z vseh celin in iz različnih cerkvenih okolij, je bila zadolžena, da prebere vse prejete prispevke in gradiva ter oblikuje odgovore na temeljno vprašanje, da bi pripravila *Delovni dokument*. Razmišljanja te skupine in petih zgoraj omenjenih delovnih skupin bodo vključena tudi v *teološko subvencijo*, ki bo spremljala *Delovni dokument* in obravnavala teološke temelje nekaterih vsebin.

Ob pripravljanju drugega zasedanja se je začelo tudi delo desetih študijskih skupin.⁵ Njihova naloga je, preučiti deset tem,⁶ ki izhajajo iz *Sinteznega poročila* in jih je sveti oče opredelil ob koncu mednarodnega posvetovanja. Te študijske skupine, ki jih sestavljajo pastirji in strokovnjaki z vseh celin, delajo po sinodalni metodi. Ustanovljene so »v dogovoru med dikasteriji Rimske kurije, pristojnimi za različne teme, in Generalnim tajništvom sinode, ki je zadolženo za usklajevanje«, v skladu s *kirografom*, ki ga je 16. februarja 2024 podpisal papež Frančišek in v duhu apostolske konstitucije *Praedicate Evangelium* (št. 33). Svojo študijo naj bi skupine dokončale do junija 2025; oktobra 2024 pa bodo na zasedanju sinodalnega zbora predstavile poročilo o delu. Na ta način je papež Frančišek, ne da bi čakal na zaključek drugega zasedanja, že vključil nekatera navodila prvega zasedanja in začel z izvedbeno fazo. Njen obliko predvideva apostolska konstitucija *Episcopalis Communio*: »Generalno tajništvo sinode skupaj s pristojnim dikasterijem Rimske kurije ter glede na temo in okoliščine tudi z drugimi dikasteriji, ki so na različne načine vključeni, s svoje strani spodbuja izvajanje sinodalnih smernic, ki jih je odobril papež« (člen 20, c. 1). Poleg tega je bila v soglasju z Dikasterijem za zakonodajna besedila ustanovljena komisija za kanonsko

⁴ V zvezi s tem gl. dokument *Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu? Pet perspektiv za teološko poglobitev v luči drugega zasedanja XVI. redne generalne skupščine škofovske sinode*, ki ga je 14. marca 2024 izdalo generalno tajništvo sinode in je na voljo na spletni strani www.synod.va.

⁵ V zvezi s tem gl. dokument *Študijske skupine za vprašanja, ki so nastala na prvem zasedanju XVI. redne generalne skupščine škofovske sinode in jih je treba poglobljeno preučiti v sodelovanju z dikasteriji rimske kurije. Delovna navodila*, ki je bil prav tako razposlan 14. marca 2024 in je na voljo na spletni strani www.synod.va.

⁶ Teme, ki izhajajo iz povzetka poročila prvega zasedanja in so bile dodeljene desetim študijskim skupinam, so:

Nekateri vidiki odnosov med vzhodnimi katoliškimi cerkvami in latinsko Cerkvijo (Sintezno poročilo, št. 6).

Prisluhniti klicu ubogih (4. in 16. poglavje).

Poslanstvo v digitalnem okolju (Sintezno poročilo, št. 17).

Revizija *Ratio Fundamentalibus Institutionis Sacerdotalis* v misijonski sinodalni perspektivi (Sintezno poročilo, št. 11).

Nekatera teološka in kanonična vprašanja v zvezi s posebnimi oblikami služenja (Sintezno poročilo, št. 8 in 9).

Sinodalna in misijonska revizija dokumentov, ki urejajo odnose med škofi, verniki in cerkvenimi skupnostmi (Sintezno poročilo, št. 10).

Nekateri vidiki lika in službe škofa (zlasti: merila za izbiro kandidatov za škofa, sodna funkcija škofa, narava in potek obiskov *ad limina Apostolorum*) v misijonski sinodalni perspektivi (Sintezno poročilo, št. 12 in 13).

Vloga papeških predstavnikov v misijonski sinodalni perspektivi (Sintezno poročilo, št. 13).

Teološka merila in sinodalne metodologije za skupno razločevanje spornih doktrinarnih, pastoralnih in etičnih vprašanj (Sintezno poročilo, št. 15).

Sprejemanje sadov ekumenske poti v Božjem ljudstvu (Sintezno poročilo, št. 7).

pravo, ki pomaga sinodi. K temu dodajamo, da je ob uresničevanju navedb prvega zasedanja (prim. *Sintezno poročilo*, št. 16q) Zveza škofovskih konferenc Afrike in Madagaskarja (SECAM) 25. aprila 2024 napovedala ustanovitev posebne komisije za razločevanje teoloških in pastoralnih posledic poligamije za Cerkev v Afriki.

Delovni dokument za drugo zasedanje

Na poti, prepleteni s tišino, molitvijo, poslušanjem Božje besede, bratskim dialogom in veselimi srečanji, smo kot Božje ljudstvo dozoreli, pa ne brez težav, v globlje zavedanje našega odnosa kot bratov in sester v Kristusu, s skupno odgovornostjo biti skupnost odrešenih, ki z besedo in življenjem oznanja lepoto Božjega kraljestva po vsem svetu. Ta identiteta ni abstraktna ideja, ampak živa izkušnja, prepletena z imeni in obrazi. V pripravah na drugo zasedanje in med njegovim delom se ukvarjamo z vprašanjem: *Kako* naj identiteta sinodalnega Božjega ljudstva v poslanstvu dobi konkretno obliko v odnosih, poteh in krajih, v katerih se odvija življenje Cerkve?

Delovni dokument mora služiti namenu, za katerega velja, kar je bilo povedano že ob prvem sinodalnem zasedanju: »To ni dokument cerkvenega učiteljstva niti poročilo sociološke raziskave; ne ponuja oblikovanja operativnih navodil, ciljev in namenov niti popolne izdelave teološke vizije« (št. 10; prim. DTC št. 8). Za njegovo razumevanje je bistveno, da ga umestimo v celoten sinodalni proces, saj je prepleten z dialogom med Cerkvami, ki ga oživlja in podpira delo Generalnega tajništva sinode. Prvo zasedanje skupščine (2023) je zbralo sadove dvojnega posvetovanja – krajevnega in celinskega – in iskanja »značilnih znamenj sinodalne Cerkve in dinamike občestva, poslanstva in sodelovanja, ki jo naseljujejo« (*Sintezno poročilo*, Uvod). Z molitvijo, dialogom in razločevanjem je zbrala in v *Sinteznem poročilu* izrazila ujemanja, vprašanja, ki jih je treba obravnavati, in predloge, ki so se pojavili pri skupnem delu. Nastalo je nekaj, kar lahko opišemo kot začetni odgovor na vprašanje »*Sinodalna Cerkev, kaj pa ti?*«. Drugo zasedanje ne gre po istih poteh, ampak je poklicano, da stopi naprej in se osredotoči na svoje vodilno vprašanje: »*Kako* biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?«. Glede drugih vprašanj, ki so se prav tako pojavila med potjo, se delo nadaljuje na druge načine, tako na ravni krajevnih Cerkva kot tudi v desetih študijskih skupinah. Teh dveh zasedanj ni mogoče ločiti, niti si ne nasprotujeta: predstavljata kontinuiteto, predvsem pa sta del širšega procesa, ki se na podlagi tega, kar navaja apostolska konstitucija *Episcopalis communio*, ne bo končal z oktobrom 2024.

Delovni dokument se začne s poglavjem o temeljih sinodalnosti. Ponovno opiše zavest, ki se je razvila na tej poti in jo je potrdilo prvo zasedanje. Temu sledijo trije prepleteni deli, ki z različnih vidikov osvetljujejo misijonarsko sinodalno življenje Cerkve:

- I. vidik *Odnosov* – z Gospodom, med brati in sestrami ter med Cerkvami – ki podpirajo vitalnost Cerkve veliko bolj radikalno kot njene strukture;
- II. vidik *Poti*, ki podpira in hrani dinamičnost odnosov v njihovi konkretnosti;
- III. vidik *Krajev oznanjevanja*; ta proti skušnjavi abstraktnega univerzalizma govori o konkretnih okoljih, v katerih se udejanjajo odnosi, njihova raznolikost, pluralnost in povezanost ter njihova ukoreninjenost v izvirnem temelju, izpovedi vere.

Vsak od teh razdelkov bo predmet molitve, izmenjave in razločevanja v enem od modulov, ki bodo zaznamovali delo drugega zasedanja, v katerem bo vsaka oseba povabljena, da »ponudi svoj prispevek kot dar za druge in ne kot absolutno gotovost« (*Sintezno poročilo, Uvod*) na poti, ki so jo člani skupščine poklicani napisati skupaj. Na tej podlagi bo pripravljen sklepni dokument, ki se bo nanašal na ves dosedanji proces in bo svetemu očetu ponudil smernice glede korakov, ki jih bo treba storiti, in glede konkretnih načinov.

Pričakujemo poglobitev skupnega razumevanja sinodalnosti, boljši poudarek na praksi sinodalne Cerkve in predlog nekaterih sprememb v kanonskem pravu (druge, pomembnejše spremembe bodo morda sledile po boljšem sprejemu osnovnega predloga). Ne pričakujemo odgovora na vsa vprašanja. Tudi zato, ker se bodo na poti spreobrnjenja in reforme, v katero bo drugo zasedanje povabilo celotno Cerkev, pojavila nova. V pridobitve dosedanjega procesa lahko zagotovo štejemo dejstvo, da smo izkusili in se naučili metode, s katero lahko skupaj, v dialogu in razločevanju, obravnavamo razna vprašanja. Še vedno se učimo, kako biti misijonarska sinodalna Cerkev, vendar je to naloga, ki smo jo izkusili in se je lahko z veseljem lotimo.

Temelji

*V tem poglavju **Delovnega dokumenta** so predstavljeni temelji, iz katerih raste vizija misijonarske sinodalne Cerkve; zato nas poglavje vabi k bolj poglobljenemu razumevanju skrivnosti Cerkve. A to ni popoln traktat o ekleziologiji; besedilo se umešča v službo razločevanja sinodalnega zbora, ki bo zasedal oktobra 2024. Za odgovor na vprašanje »Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?« nam je potrebno obzorje, v katero bomo umestili pastoralna in teološka razmišljanja; ob tem pa tudi predloge na poti spreobrnjenja in reform. Konkretni ukrepi, ki jih bo sprejela Cerkev, bodo omogočili, da bomo bolje videli njeno obzorje in globlje razumeli naše temelje, v krožnosti, ki zaznamuje celotno zgodovino Cerkve.*

V Kristusu, luči vseh narodov, smo eno samo Božje ljudstvo, poklicani, da smo znamenje in orodje zedinjenja z Bogom in enotnosti človeškega rodu. To uresničujemo tako, da skupaj hodimo v času, živimo občestvo, ki se hrani v življenju Trojice, in spodbujamo udeležbo vseh v skupnem poslanstvu. Ta vizija je ukoreninjena v živem izročilu Cerkve. Sinodalni proces je omogočil, da je o tem dozorela prenovljena zavest; ta zavest se kaže v ujemanjih, nastalih med sinodalno potjo, ki smo jo začeli leta 2021. Prvo zasedanje sinodalne skupščine (oktobra 2023) je ujemanja prepoznalo, jih zbralo v Sinteznem poročilu ter jih ponovno predstavilo celotni Cerkvi v luči razločevanja, ki bo sklenilo drugo zasedanje.

Cerkev: Božje ljudstvo in zakrament edinosti

1. Krst v imenu Očeta, Sina in Svetega Duha ustvarja mistično, dinamično in skupnostno identiteto Božjega ljudstva. To ljudstvo je usmerjeno v polnost življenja, v katero nas je Gospod Jezus popeljal; usmerjeno je v poslanstvo, naj povabimo vsakega moškega in žensko, da v svobodi sprejme dar odrešenja (prim. Mt 28,18-19). V krstu nas Jezus obleče vase, z nami deli svojo identiteto in poslanstvo (prim. Gal 3,27).

2. »Bog [je] hotel ljudi posvečevati in zveličati ne posamič in brez vsakršne medsebojne zveze, temveč jih je hotel narediti za ljudstvo, ki bi ga v resnici priznavalo in mu sveto služilo« (LG 9) ter bilo deležno občestva Svete Trojice. V svojem ljudstvu in po njem Bog uresničuje in razodeva odrešenje, ki nam ga daje v Kristusu. Sinodalnost je s poklicanostjo vseh k svetosti in poslanstvu – ko romamo k Očetu po sledih Jezusa Kristusa in nas poživlja Sveti Duh – ukoreninjena v tej dinamični viziji Božjega ljudstva. V različnih okoljih to sinodalno in misijonarsko Božje ljudstvo oznanja in pričuje o veseli novici odrešenja; stopa naprej skupaj z vsemi ljudstvi na zemlji, z njihovimi kulturami in religijami, z njimi vodi dialog in jih spremlja.

3. Sinodalni proces je razvil zavest o tem, kaj pomeni biti Božje ljudstvo, zbrano kot »Cerkev iz vsakega rodu, jezika, ljudstva in naroda« (*Sintezno poročilo*, št. 5), ki v različnih okoljih in kulturah živi svoje potovanje proti Kraljestvu. Božje ljudstvo je skupnostni subjekt,

ki gre skozi stopnje zgodovine odrešenja in je na poti k polnosti. Božje ljudstvo ni nikoli seštevek krščenih, ampak je »mi« Cerkve. Je skupnostni in zgodovinski subjekt sinodalnosti in poslanstva, da bi vsi lahko prejeli odrešenje, ki ga je pripravil Bog. Ko smo v to ljudstvo vključeni po veri in krstu, nas spremljajo: Devica Marija, ki »sveti tu na zemlji potujočemu božjemu ljudstvu kot znamenje trdnega upanja in tolažbe, dokler ne pride Gospodov dan (prim. 2 Pt 3,10)« (LG 68); apostoli; vsi tisti, ki so pričevali za svojo vero vse do darovanja življenja; vsi uradno priznani svetniki in svetniki za sosednjimi vrati.

4. »Kristus je luč narodov« (LG 1) in ta luč sije na obličje Cerkve, ki je »v Kristusu nekak zakrament, to je znamenje in orodje za notranjo zvezo z Bogom in za edinost vsega človeškega rodu« (p.t.). Kot luna odbija svetlobo, ki jo prejema od sonca, tako tudi Cerkev sije s svetlobo, ki se nanjo odbija od Kristusa. Svojega poslanstva torej ne more razumeti v samoreferenčnem smislu, kot da je namenjeno njej sami. Pač pa sprejema odgovornost, da je zakrament vezi, odnosov in občestva zaradi edinosti celotnega človeškega rodu. To je tudi v tem času, ki ga zaznamuje kriza udeležbe, to je, občutka pripadnosti skupni usodi, in vse prepogosto individualistično pojmovanje sreče in odrešenja. Cerkev v poslanstvu sporoča svetu Božji načrt, da bi vse človeštvo združila s seboj v odrešenju. Pri tem ne razglašča sebe, »ampak Jezusa Kristusa kot Gospoda« (2 Kor 4,5). Če tega ne bi počela, bi izgubila svoje bistvo v Kristusu, »kot zakramenta« (prim. LG 1) s tem pa svojo identiteto in smisel svojega obstoja. Na poti k polnosti je Cerkev zakrament Božjega kraljestva v svetu.

Pomen sinodalnosti

5. Po izkušnji zadnjih let bolje razumemo in smo bolj doživeli Izraza *sinodalnost* in *sinodalni*, ki izhajata iz starodavne in ustaljene cerkvene prakse združevanja na sinodah.⁷ Vse bolj se ti besedi povezujeta z »željo po Cerkvi, ki bi bila bližja življenju ljudi, manj birokratska in bolj odnosna« (*Sintezno poročilo*, št. 1b), po Cerkvi, ki bo dom in Božja družina. Na prvem zasedanju je skupščina dosegla ujemanje glede pomena »sinodalnosti«, ki je temelj tega Delovnega dokumenta. Namen različnih smeri poglobljenega študija, ki trenutno poteka je, da bi se katoliški pogled bolj osredotočil na to konstitutivno razsežnost Cerkve; v dialogu z drugimi krščanskimi tradicijami pa spoštoval razlike in posebnosti vsake od njih. V najširšem smislu je sinodalnost »hoja kristjanov skupaj s Kristusom in proti Kraljestvu, v povezanosti s celotnim človeštvom; usmerjena je v poslanstvo in vključuje zbiranje na različnih ravneh cerkvenega življenja, medsebojno poslušanje, dialog, skupnostno razločevanje, oblikovanje soglasja kot izraza Kristusove navzočnosti v Duhu in sprejemanje odločitev v diferencirani soodgovornosti« (*Sintezno poročilo*, št. 1h).

6. Sinodalnost torej označuje »poseben slog, ki opredeljuje življenje in poslanstvo Cerkve« (*Mednarodna teološka komisija*, št. 70); to je slog, ki izhaja iz poslušanja kot prvega dejanja Cerkve. Vera, ki se rodi iz poslušanja vesele novice (prim. Rim 10,17), tudi živi iz poslušanja: poslušanja Božje besede, poslušanja Svetega Duha, poslušanja drug drugega, poslušanja živega izročila Cerkve in njenega Učiteljstva. V razdobjih sinodalnega procesa je

⁷ Izraz "sinoda" se v tradicijah vzhodnih in zahodnih Cerkva nanaša na ustanove in dogodke, ki so se skozi čas pojavljali v različnih oblikah in so vključevali številne teme. Vse te oblike v vsej njihovi raznolikosti združuje to, da se zberejo, da bi se pogovarjale, razločevale in odločale.

Cerkev ponovno izkusila, kar uči Sveto pismo: oznanjati je mogoče le tisto, kar je človek poslušal in slišal.

7. Sinodalnost »se mora izražati v običajnem načinu življenja in delovanja Cerkve [...] in se uresničuje s skupnim poslušanjem Božje besede in obhajanjem evharistije, bratskim občestvom ter soodgovornostjo in soudeležbo celotnega Božjega ljudstva na različnih ravneh in v razlikovanju različnih služb in vlog v njegovem življenju in poslanstvu« (p. t.). Izraz nato označuje cerkvene strukture in procese, v katerih se sinodalna narava Cerkve izraža na institucionalni ravni, in končno označuje tiste posebne dogodke, v katerih Cerkev skliče pristojna oblast (prim. p.t.). V svojem sklicevanju na resničnost Cerkve kategorija sinodalnosti ne predstavlja izbire nasproti kategoriji občestva. V ekleziologiji Božjega ljudstva, ki jo je oblikoval *Drugi vatikanski koncil*, pojem občestva dejansko izraža globoko vsebino skrivnosti in poslanstva Cerkve, ki ima v obhajanju evharistije svoj vir in vrhunec, namreč zedinjenje s Troedinim Bogom in edinost med človeškimi osebami, ki se uresničuje v Kristusu po Svetem Duhu. Sinodalnost v istem kontekstu »označuje poseben način življenja in delovanja Cerkve, Božjega ljudstva; to se kaže in konkretno uresničuje kot občestvo, ki 'hodi skupaj', ki se srečuje kot zbor in v katerem vsi člani dejavno sodelujejo pri poslanstvu oznanjevanja evangelija« (Mednarodna teološka komisija, št. 6).

8. Sinodalnost nikakor ne pomeni razvrednotenja posebne oblasti in posebne naloge, ki jo je Kristus sam zaupal pastirjem: škofom s prezbiterji, sodelavci in rimskim papežem kot »trajnim ter vidnim počelom in temeljem edinosti tako škofov kakor množice vernikov« (LG 23). Pač pa ponuja »najprimernejši razlagalni okvir za razumevanje same hierarhične službe« (Papež Frančišek, *Govor ob 50. obletnici ustanovitve škofovske sinode*, 17. oktober 2015) in vabi vso Cerkev, tudi njene voditelje, k resničnemu spreobrnjenju in preureditvi.

9. Sinodalnost ni sama sebi namen. Ponuja možnost izražanja narave Cerkve ter omogoča ovrednotenje vseh karizem, poklicev in služb v Cerkvi. Na ta način skupnosti tistih, ki »z vero upirajo pogled v Jezusa« (LG 9) omogoča, da na najprimernejši način oznanja evangelij ženskam in moškim vseh krajev in časov ter je »vidni zakrament« (p. t.) odrešilne edinosti, ki jo je hotel Bog. Sinodalnost in poslanstvo sta tesno povezana. Če se drugo zasedanje osredotoča na nekatere vidike sinodalnega življenja, to počne z namenom, da bi bilo poslanstvo bolj učinkovito. Hkrati je sinodalnost pogoj za nadaljevanje ekumenskega potovanja k vidni edinosti vseh kristjanov. S sprejemanjem sadov ekumenskega potovanja v cerkvenih praksah se ukvarja 10. študijska skupina.

Edinost kot harmonija v različnosti

10. Dinamičnost cerkvenega občestva in s tem sinodalnega življenja Cerkve najde svoj zgled in uresničitev v evharističnem bogoslužju. V njem je občestvo vernikov (communio Fidelium) hkrati občestvo Cerkva (communio Ecclesiarum), ki se kaže v občestvu škofov (communio Episcoporum) zaradi zelo starega načela, da je »Cerkev v škofu in škof v Cerkvi« (Sv. Ciprijan, *Pismo 66*, 8). V službo občestva je Gospod postavil apostola Petra (prim. Mt 16,18) in njegove naslednike. Rimski škof je zaradi petrinske službe »trajno ter vidno počelo in temelj« (LG 23) edinosti Cerkve, ki se izraža v občestvu vseh vernikov, vseh Cerkva in vseh

škofov. Tako se kaže harmonija, ki jo v Cerkvi ustvarja Duh, ki je posebljena skladnost (prim. sv. Bazilij, O psalmu 29, 1).

11. Med sinodalnim procesom se je želja Cerkve po edinosti krepila skupaj z zavedanjem njene raznolikosti. Prav delitev med Cerkvami nas je opomnila, da ni poslanstva brez konteksta, torej brez jasnega zavedanja, da je dar evangelija ponujen ljudem in skupnostim, ki živijo v določenih časih in krajih, ki niso zaprti vase, ampak so nosilci zgodb, ki jih je treba prepoznati, spoštovati in povabiti, da se odprejo širšim obzorjem. Eden največjih darov, prejetih na tej poti, je bila priložnost, da srečamo in praznujemo lepoto »mnogovrstnega obličja Cerkve« (Sv. Janez Pavel II., *Novo Millennio Ineunte*, 40). Sinodalna prenova daje prednost vrednotenju kontekstov kot krajev, kjer se udejanja in uresničuje Božji vesoljni klic, da bi bili del njegovega ljudstva; tistega Božjega kraljestva, ki je »pravičnost, mir in veselje v Svetem Duhu« (Rim 14,17). Tako lahko različne kulture dojemajo enotnost, ki utemeljuje in dopolnjuje njihovo živahno pluralnost. Priznanje in ovrednotenje kontekstov, kultur in raznolikosti je ključ, da bomo rasli kot misijonarska sinodalna Cerkev.

12. Prav tako se vse bolj zavedamo raznolikosti karizem in poklicev, ki jih Sveti Duh nenehno prebujata v Božjem ljudstvu. To zavedanje poraja željo, da bi rasli v sposobnosti razločevanja teh karizem, razumevanja, kako se umeščajo v življenje delne Cerkve in Cerkve kot celote, predvsem pa, da bi jih izražali v dobro poslanstva. To pomeni tudi poglobljen razmislek o udeležbi v odnosu do občestva in poslanstva. V vseh stopnjah dosedanjega sinodalnega procesa se je pokazala želja po tem, da bi razširili možnosti udeležbe in uresničevanja soodgovornosti vseh krščenih, moških in žensk, v raznolikosti njihovih karizem, poklicev in služb. Ta želja gre v tri smeri. Prva je potreba po »posodobitvi« oznanjevanja in posredovanja vere na načine in s sredstvi, ki ustrezajo sedanjemu času in okolju. Druga je prenova liturgičnega in zakramentalnega življenja, začevši s praznovanji, ki so lepa, dostojanstvena, dostopna, polno udeležena, dobro inkulturirana in spodbujajo poslanstvo. Tretja usmeritev izhaja iz razžaloščenosti nad nezadostno udeležbo mnogih članov Božjega ljudstva na tej poti cerkvene prenove in nad utrujenostjo Cerkve, da bi v polnosti živela zdrav odnos med moškimi in ženskami, med generacijami ter med osebami in skupinami različnih kulturnih identitet in družbenih razmer, zlasti med revnimi in izključenimi. Ta nemoč v vzajemnosti, udeležbi in občestvu ostaja ovira za popolno prenovu Cerkve v misijonarskem sinodalnem smislu.

Sestre in bratje v Kristusu: obnovljena vzajemnost

13. Prva razlika, s katero se srečujemo kot ljudje, je razlika med moškimi in ženskami. Kot kristjani smo poklicani, da spoštujemo to od Boga dano različnost tako, da v Cerkvi živimo dinamično odnosno vzajemnost kot znamenje za svet. Pri razmišljanju o tej viziji s sinodalne perspektive so prispevki, zbrani v vseh fazah sinodalne poti, izpostavili potrebo po večjem priznanju karizem, poklicanosti in vloge žensk na vseh področjih življenja Cerkve, kar je nujen korak za spodbujanje te odnosne vzajemnosti. Sinodalna perspektiva izpostavlja tri teološke oporne točke kot vodilo za razločevanje: (a) udeležba ima korenine v eklesioloških posledicah krsta; (b) kot ljudstvo krščenih smo poklicani, da ne zakopavamo svojih talentov, ampak da prepoznavamo darove, ki jih Duh izliva na vsakega v dobro

skupnosti in sveta; (c) ob spoštovanju poklicanosti vsakega so darovi, ki jih Duh podeljuje vernikom, medsebojno urejeni, udeležbo krščenih pa je treba uresničevati v ključu soodgovornosti. Pri tem razmišljanju nas usmerja pričevanje Svetega pisma: Bog je izbral nekatere ženske za prve priče in glasnice vstajenja. Na podlagi krsta so popolnoma enakopravne, deležne so enakega izliva darov Svetega Duha in so poklicane v službo Kristusovega poslanstva.

14. V tem smislu je treba najprej spremeniti miselnost: spreobrniti se k viziji odnosnosti, soodvisnosti in vzajemnosti med ženskami in moškimi, ki so sestre in bratje v Kristusu, zaradi skupnega poslanstva. Občestvo, udeležba in poslanstvo Cerkve trpijo zaradi posledic neuspešnega spreobrnjenja odnosov in struktur. Kot piše v prispevku ene od latinskoameriških škofovskih konferenc: »Cerkev, v kateri se lahko vsi člani čutijo soodgovorne, je tudi privlačna in verodostojna«.

15. Prispevki škofovskih konferenc priznavajo, da je veliko področij cerkvenega življenja odprtih udeležbi žensk. Vendar tudi ugotavljajo, da so možnosti udeležbe še neizkoriščene. Predlagajo, naj drugo zasedanje spodbudi ozaveščanje o teh možnostih in njihovo razvijanje v župnijah, škofijah in drugih cerkvenih stvarnostih, vključno z možnostjo udeležbe na odgovornih mestih. Pozivajo tudi k raziskovanju nadaljnjih službenih in pastoralnih oblik, ki bodo bolje izrazile karizme, ki jih Duh izliva na ženske; naj bo to odgovor na pastoralne potrebe našega časa. Latinskoameriška škofovska konferenca je to izrazila takole: »V naši kulturi je še vedno močno prisoten mačizem, medtem ko je potrebna dejavnejša udeležba žensk na vseh področjih v Cerkvi. Kot pravi papež Frančišek, je v procesih odločanja in v različnih oblikah pastore in poslanstva njihov pogled nepogrešljiv.«

16. Iz prispevkov škofovskih konferenc so izšle konkretne zahteve za obravnavo na drugem zasedanju. Med drugim: a) spodbujanje krajev za dialog v Cerkvi, kjer bi si ženske lahko izmenjale izkušnje, karizme, spretnosti, duhovna, teološka in pastoralna spoznanja za dobro celotne Cerkve; b) izdatnejša udeležba žensk v cerkvenih procesih razločevanja in v vseh fazah odločanja (tako v pripravi kakor tudi v sprejemanju odločitev); c) večja možnost dostopa do odgovornih položajev v škofijah in cerkvenih ustanovah v skladu z obstoječimi določbami; d) močnejše priznavanje in podpiranje življenja in karizem redovnic ter njihovo zaposlovanje na odgovornih položajih; e) dostop žensk do odgovornih položajev v semeniščih, inštitutih in teoloških fakultetah; f) povečanje števila sodnic v kanoničnih procesih. Prispevki še naprej pozivajo tudi k pozornosti glede uporabe govornice in podob iz Svetega pisma in izročila pri pridiganju, poučevanju, katehezi in v cerkvenih dokumentih.

17. Medtem ko nekatere krajevne Cerkve pozivajo, naj bodo ženske sprejete v diakonsko službo, druge temu nasprotujejo. Dobro bo, da se o tem vprašanju, ki pa ne bo predmet drugega zasedanja, razmislek v ustreznem času in na ustrezen način nadaljuje. Sadovi študijske skupine št. 5 – ta bo upoštevala rezultate dveh komisij, ki sta se s tem vprašanjem ukvarjali že v preteklosti – bodo prispevali k dozorevanju te misli.

18. Mnoge zahteve, ki so bile izrečene glede udeležbe žensk, veljajo tudi v povezavi z udeležbo moških; saj pogosto tarnamo, da so moški pomanjkljivo udeleženi v življenju

Cerkve. Pri razmišljanju o vlogi žensk je izpostavljena želja po krepitvi vseh služb, ki jih opravljajo laiki, tako moški kot ženske. Izrečena je zahteva, naj ustrezno usposobljeni verni laiki, tako moški kot ženske, sodelujejo pri oznanjevanju Božje besede med obhajanjem evharistije.

Klic k spreobrnjenju in reformi

19. Jezus je svoje javno delovanje začel s pozivom k spreobrnjenju (prim. Mk 1,15). Gre za povabilo, naj ponovno premislimo o osebnih in skupnostnih načinih življenja ter dovolimo, da nas Duh preobrazi. Nobena reforma se ne more omejiti samo na strukture, ampak mora biti ukoreninjena v notranji preobrazbi po »mislih in čutenju Kristusa Jezusa« (prim. Flp 2,5). Prvo spreobrnjenje za sinodalno Cerkev je spreobrnjenje k poslušanju; ponovno ga odkrivamo kot enega največjih sadov dosedanjega potovanja. Najprej poslušamo Svetega Duha, ki je pravi voditelj sinode, nato pa poslušamo drug drugega, kar je temeljno navodilo za poslanstvo.

20. Sinodalni slog Cerkve ponuja mnogo pomembnih spoznanj za vse človeštvo. V dobi, ki jo zaznamujejo rastoča neenakost, vse globlje razočaranje nad tradicionalnimi modeli upravljanja, negodovanje nad delovanjem demokracije in nad prevlado tržnega modela v medčloveških odnosih ter skušnjava, da bi konflikte reševali s silo namesto z dialogom, bi sinoda lahko ponudila navdih za prihodnost naših družb. Njena privlačnost izhaja iz dejstva, da sinodalnost ni strategija upravljanja, temveč izkušnja, ki jo je treba živeti in obhajati v hvaležnosti. Sinodalni način doživljanja odnosov je socialno pričevanje, ki odgovarja na globoko človeško potrebo po sprejetosti in priznanju v konkretni skupnosti. Je izziv, postavljen nasproti vse večje izoliranosti ljudi in kulturnemu individualizmu, ki ga je pogosto prevzela celo Cerkev; poziva nas h krepitvi medsebojne skrbi, soodvisnosti in soodgovornosti za skupno dobro. Je tudi izziv pretiranemu družbenemu komunitarizmu, ki ljudi tlači in jim ne dovoljuje, da bi bili svobodni nosilci lastnega razvoja. Pripravljenost, ki jo spodbuja sinodalni način življenja, in sicer prisluhniti vsem, zlasti revnim, je v ostrem nasprotju s svetom, v katerem močni odrivajo na obrobje revne in manjšine. Konkretnost sinodalnega procesa je pokazala, kako zelo mora Cerkev sama rasti v tej razsežnosti. S tem vprašanjem se še naprej ukvarja študijska skupina št. 2.

21. Na vseh stopnjah sinodalnega procesa je močno odmevala potreba po ozdravljenju, spravi in ponovni vzpostavitvi zaupanja v Cerkvi in družbi. To je temeljna usmeritev misijonarske zavzetosti Božjega ljudstva v našem svetu in hkrati dar, ki ga moramo priklicati od zgoraj. Že sama želja, da bi stopali po tej poti, predstavlja sad sinodalne preнове.

Prvi del:

Odnosi

V celotnem sinodalnem procesu in na vseh zemljepisnih širinah se je pojavila zahteva po Cerkvi, ki bi ne bila birokratska, ampak sposobna razvijati odnose: Odnos z Gospodom, odnose med moškimi in ženskami, v družini, v skupnosti, med skupinami v družbi. Mreža odnosov, ki se prepleta skozi mnogoterost pripadnosti, je zmožna podpirati posameznike in skupnosti, jim nuditi oporne točke in naravnost ter jim pokazati lepoto življenja po evangeliju. Vera se prenaša preko odnosov – s Kristusom, z drugimi, v skupnosti.

Sinodalnosti kot zahteve poslanstva ne smemo razumeti kot organizacijskega pripomočka. Živeti in gojiti jo moramo kot skupek načinov, s katerimi Jezusovi učenci tkejo solidarnostne odnose; taki odnosi ustrezajo Božji ljubezni, ki jih nenehno dosega in o kateri so poklicani pričevati v konkretnih okoljih, v katerih se nahajajo. Razumevanje, kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu, gre torej skozi spreobrnjenje na področju odnosov. To spreobrnjenje preusmerja prednostne naloge in delovanje vsakega posameznika – zlasti tistih, ki imajo nalogo oživljati odnose v službi edinosti – v konkretnosti izmenjave darov, ki vse osvobaja in bogati.

V Kristusu in v Duhu: uvajanje v krščanstvo

22. »Cerkev romarica je po svoji naravi misijonarska, saj izvira iz poslanstva Sina in iz poslanstva Svetega Duha v skladu z načrtom Boga Očeta« (AG 2). Srečanje z Jezusom, pripadnost v veri njegovi osebi in obhajanje zakramentov uvajanja nas vodijo v samo življenje Svete Trojice. Po daru Svetega Duha Gospod Jezus tistim, ki so prejeli krst, omogoča, da sodelujejo v njegovem odnosu z Očetom. Duh, s katerim je bil Jezus napolnjen in ki ga je vodil (Lk 4,1), ga mazilil in poslal oznanjat evangelij (Lk 4,18) in ki ga je obudil od mrtvih (Rim 8,11), je isti Duh, ki mazili člane Božjega ljudstva. Ta Duh dela iz nas Božje otroke in dediče in po njem kličemo k Bogu: »Abbà! Oče!«.

23. Za razumevanje narave sinodalne Cerkve v poslanstvu je neizpodbitno nujno dojeti ta trinitarični temelj in neločljivo povezavo med Kristusovim delovanjem in delovanjem Svetega Duha v človeški zgodovini in Cerkvi: »Sveti Duh, ki biva v vernikih in napolnjuje ter vodi vso Cerkev, uresničuje to čudovito občestvo vernikov in vse tako tesno združuje v Kristusu, da je on počelo edinosti« (UR 2). Zato je proces uvajanja odraslih privilegiran kraj, v katerem se oblikuje razumevanje sinodalnega življenja Cerkve. Ta proces osvetljuje izvor in temelj; to je, odnose, ki združujejo in razlikujejo tri božanske osebe. Sveti Duh nas s krstnimi darovi upodablja po Kristusu, duhovniku, učitelju in pastirju; napravlja nas za člane svojega telesa, ki je Cerkev; iz nas dela otroke enega Očeta. Tako prejmemo klic k poslanstvu in soodgovornosti za vse tisto, kar nas združuje v eni Cerkvi. Ti darovi imajo trojno in neločljivo usmeritev: osebno, skupnostno in misijonarsko. Vsakega krščenega moškega ali ženskega zavezujejo in mu dajejo moč za vzpostavljanje prisrčnih odnosov, sestrskih in bratskih, v lastni cerkveni skupnosti; zavezujejo ga k iskanju vedno bolj vidnega in

globokega občestva z vsemi, s katerimi deli isti krst, ter k oznanjevanju in pričevanju evangelija.

24. Če je po eni strani misijonska sinodalnost ukoreninjena v uvajanju v krščanstvo, mora po drugi strani osvetljevati način, kako naj Božje ljudstvo živi to pot uvajanja in kako usvaja pomen in smisel te poti. To med drugim vključuje zahtevo po preseganju mirujoče ter individualistične vizije uvajanja v krščanstvo, ki ni dovolj zvezana s hojo za Kristusom in življenjem v Duhu; plega tega vključuje sprejetje dinamične in preoblikovalne vrednosti sinodalnosti. V zgodnji Cerkvi so kristjani v Prvi Mojzesovi knjigi brali, da je Bog šesti dan rekel: »Naredimo človeka po svoji podobi, po naši podobnosti« (1 Mz 1,26). Videli so, kako je bil v antropologijo stvarjenja vpisan odnosni dinamizem. V »podobi« so spoznali utelešenega Sina, v »podobnosti« pa postopnost upodabljanja po Njem ter svobodno odločitev, da bi bili s Kristusom in mu bili podobni. Ta pustolovščina se začne s poslušanjem Božje besede, po kateri katehumen polagoma začenja stopati za Jezusom Kristusom. Krst se nahaja v službi te dinamike upodabljanja, zato ni zgolj dejanje, ki bi se zaključilo v samem trenutku, ko ga obhajamo; pač pa je dar, ki ga je treba priznavati, krepiti in dobro uporabljati, pri čemer je v pomoč zavezanost k spreobrnjenju, služenje v poslanstvu in sodelovanje v skupnosti. Vrhunec krščanskega uvajanja je nedeljska evharistija; vsak teden jo obhajamo kot znamenje neminljivega milostnega daru, ki nas upodablja po Kristusu in dela iz nas ude njegovega telesa; je hrana, ki nas podpira na poti spreobrnjenja in poslanstva.

25. V tem smislu evharistični zbor izpoveduje in hrani misijonarsko sinodalno življenje Cerkve. Z udeležbo vseh krščenih, z navzočnostjo različnih služb in s predsedovanjem škofa ali prezbiterja postane vidna krščanska skupnost, v kateri se uresničuje različna (diferencirana) soodgovornost vseh za poslanstvo. Bogoslužje kot »vrhunec, h kateremu teži delovanje Cerkve, in hkrati vir, iz katerega izvira vsa njena moč« (SC 10), je tudi vrelc sinodalnega življenja Cerkve in prapodoba vsakega sinodalnega dogodka, v katerem se skrivnost Trojice kaže kot »v zrcalu« (1 Kor 13,12; prim. DV 7).

26. Pastoralni predlogi in bogoslužne prakse morajo ohranjati in še bolj poudarjati povezavo med uvajanjem v krščanstvo ter sinodalnim in misijonarskim življenjem Cerkve. Tako se bomo izognili tveganju, da bi to uvajanje skrčili na izključno pedagoško pripravo ali na kazalnik družbene pripadnosti. Namesto tega spodbujajmo osebni dar, usmerjen v poslanstvo in v izgrajevanje skupnosti. Ustrezno pastoralno in bogoslužno ureditev je treba razvijati v raznolikosti razmer in kultur, v katerih živijo krajevne Cerkve. Pri tem je treba biti pozoren tudi na razliko med okolji, v katerih krščansko uvajanje vključuje zlasti mlade ali odrasle, in tistimi, v katerih zadeva predvsem, če ne izključno, otroke.

Za Božje ljudstvo: karizme in službe

27. »Različni so milostni darovi, isti pa je Duh. In različna so služenja, isti pa je Gospod. In različna so dela, isti pa je Bog, ki dela vse v vseh. Vsakemu pa se daje razkritje Duha v korist vseh« (1 Kor 12,4-7). Izvor raznolikosti karizem (milostnih darov) in služb (oblik služenja v Cerkvi glede na njeno poslanstvo) je svoboda Svetega Duha. On podeljuje karizme in nenehno deluje, da se po tem v raznovrstnosti oseb, kultur in krajev kaže edinost vere in

pripadnost eni in edini Cerkvi. Karizme, tudi najpreprostejše in najbolj razširjene, se podeljujejo kot odgovor na potrebe Cerkve in za njeno poslanstvo (prim. LG 12). Obenem učinkovito prispevajo k življenju družbe v njenih različnih pogledih. Karizme so pogosto skupne, zaradi česar nastajajo različne oblike posvečenega življenja in se oblikuje mnogovrstnost cerkvenih združenj, skupin in gibanj.

28. Osnovno področje, na katerem naj bi se pokazale karizme, ki jih ima vsak krščeni, ni organizacija cerkvenih dejavnosti ali struktur, ampak vsakdanje življenje, družinski in družbeni odnosi. V najrazličnejših razmerah so kristjani – posamezno in skupnostno – poklicani, da v dobro vseh omogočajo razvijanje milostnih darov, ki so jih prejeli. Tako kot pri službah je tudi pri karizmah rodovitnost odvisna od Božjega delovanja; od poklicanosti, ki jo Bog namenja vsakemu posamezniku; od velikodušnega in modrega sprejemanja krščenih; ter od priznavanja in spremljanja s strani odgovornih. Zato karizma ni niti lastnina prejemnikov in izvajalcev niti ni namenjena izključno njihovi koristi.

29. Kot izraz svobode Duha pri podeljevanju darov in kot odgovor na potrebe posameznih skupnosti obstajajo v Cerkvi različne službe, ki jih more opravljati vsak krščen moški ali ženska. Gre za oblike redne službe, ki jo skupnost in njeni voditelji podeljujejo in priznavajo. Imenujemo jih lahko krstne službe, da bi nakazali njihovo skupno korenino (krst) in jih razlikovali od posvečenih služb, ki koreninijo v zakramentu svetega reda. So na primer moški in ženske, ki že koordinirajo majhne cerkvene skupnosti; ki vodijo molitve skupnosti (ob pogrebu ali kako drugače); izredni delivci svetega obhajila ali druge službe, ki niso nujno liturgične. Zahodne in vzhodne cerkvenopravne norme že določajo, da so v nekaterih primerih verniki laiki, moški ali ženske, lahko tudi izredni delivci krsta. V skladu z zahodnimi normami lahko škof pooblasti verne laike, moške ali ženske, za pomoč pri porokah. Koristno je še naprej razmišljati o tem, kako te službe zaupati laikom v trajnejši oz. bolj stabilni obliki. Ta razmislek naj spremlja tudi nadaljnja presoja o tem, kako bi lahko spodbujali več oblik laiške službe, tudi izven bogoslužnega področja.

30. V zadnjem obdobju so nekatere službe, ki so bile že dlje časa prisotne v življenju Cerkve, dobile novo obliko, in sicer kot postavljene službe, vključno s službo bralca in akolita (prim. motuproprij *Spiritus Domini*, 10. januar 2021). Razvila se je tudi postavitev v službo katehista (prim. motuproprij *Antiquum ministerium*, 10. maj 2021). Tovrstne službe škof podeli moškim in ženskam enkrat v življenju, po ustreznem razločevanju in ustrezni formaciji ter v posebnem obredu. Čas in način njihovega opravljanja morata biti opredeljena z mandatom zakonitega vodstva. Določena teološka in kanonična vprašanja, ki so se pojavila v zvezi s posebnimi oblikami cerkvene službe – zlasti vprašanje udeležbe žensk v življenju in vodenju Cerkve – so bila zaupana Dikasteriju za nauk vere v dialogu z Generalnim tajništvom sinode (študijska skupina št. 5).

31. Čeprav vse karizme nimajo ustreznih službenih oblik, vse službe temeljijo na karizmah, danih določenim članom Božjega ljudstva, ki so poklicani, da delujejo na različne načine, tako da lahko vsak v skupnosti sodeluje pri izgrajevanju Kristusovega telesa (prim. Ef 4,12) v medsebojnem služenju. Tako kot karizme je treba tudi službe priznavati, spodbujati in ceniti. Sinodalni proces je večkrat poudaril, da je razločevanje in spodbujanje karizem ter služb pa tudi prepoznavanje potreb skupnosti in družbe, na katere naj bi se te

karizme in službe odzivale, tisto obzorje, v katerem morajo krajevne Cerkve rasti in si zagotavljati ustrezna merila, orodja in postopke. Drugi vatikanski koncil uči, da je naloga pastirjev »priznavati ... naloge in karizme [vernikov], da na svoj način vsi složno sodelujejo za skupno stvar« (LG 30). Prepoznavanje karizem in služb je dejanje Cerkve. Škof je dolžan z namenom, da bi jih prepoznaval in spodbujal, prisluhniti glasu vseh vpletenih: posameznih vernikov, skupnosti in udeleženi teles. V ta namen je treba opredeliti postopke, primerne v različnih okoljih. Vedno pa je treba zagotavljati skladnost v zvezi z merili in rezultati razločevanja. Na srečanju »Župniki za sinodo« je to bilo zelo poudarjeno.

32. Pomenljivo poudarjen je tudi poziv k večjemu zaupanju v delovanje Duha; k večjemu pogumu in ustvarjalnosti pri razločevanju o tem, kako prežete darove uporabiti v službi poslanstva Cerkve na način, ki je primeren različnim okoliščinam. Prav raznolikost okoliščin in s tem potreb v skupnostih nas opozarja, naj se krajevne Cerkve in skupine Cerkva pod vodstvom svojih pastirjev »na vsakem velikem družbeno-kulturnem ozemlju« (AG 22) s ponižnostjo in zaupanjem lotijo ustvarjalnega razločevanja o tem, katere službe morajo prepoznavati, jih zaupati ljudem ali uvesti kot odgovor na pastoralne in družbene potrebe. Zato je treba opredeliti merila in načine za izvajanje tega razločevanja. Razmisliti je treba tudi, kako zaupati krstne službe (tako postavljene kot ne postavljene) v današnjem času, v katerem imajo ljudje vse več možnosti premika iz kraja v kraj ter določanja urnika in področja službe.

33. Dosedanja pot je pripeljala do spoznanja, da sinodalna Cerkev posluša, da zna sprejemati in spremljati ter da jo dojemamo kot dom in družino. To je potreba, ki se pojavlja na vseh celinah; to zadeva ljudi, ki so iz različnih razlogov izključeni ali pa se počutijo izločene oziroma odmaknjene na rob cerkvene skupnosti; in tiste, ki se trudijo, da bi v njej našli popolno priznanje svojega dostojanstva in darov. Če so nesprejeti, to doživljajo kot oviro na poti vere in srečanja z Gospodom; Cerkev pa je oškodovana Cerkev za njihov prispevek pri poslanstvu.

34. Zato se zdi pravilno, da se vzpostavi ustrezna služba poslušanja in spremljanja, ki bi omogočila konkretno izkušnjo te lastnosti sinodalne Cerkve. Skupnost naj ima »odprta vrata«, skozi katera lahko ljudje vstopijo, ne da bi se počutili ogrožene ali obsojene. Oblike izvajanja te službe bo treba prilagoditi lokalnim okoliščinam glede na raznolikost navad, struktur, družbenih okoliščin in razpoložljivih virov. Ta naloga odpira prostor za razločevanje na krajevni ravni, z vključevanjem nacionalnih ali celinskih škofovskih konferenc. Prisotnost določene službe ne pomeni, da je poslušanje treba pridržati samo tej službi. Nasprotno, služba poslušanja ima preroški značaj. Po eni strani poudarja, da sta poslušanje in spremljanje običajna razsežnost življenja sinodalne Cerkve, ki na različne načine vključuje vse krščene; vse skupnosti pa so povabljeni, da v njej rastejo. Po drugi strani opominja, da sta poslušanje in spremljanje cerkvena služba in ne osebna pobuda, ki po tej poti dobiva priznanje. To zavedanje je zrel sad sinodalnega procesa.

Z zakramentalno posvečenimi duhovniki: v službi harmonije

35. Sinodalni proces je pokazal nasprotujoče stanje o izvajanju zakramentalne duhovniške službe v Božjem ljudstvu. Po eni strani poročila poudarjajo veselje, zavzetost in predanost škofov, duhovnikov in diaconov pri opravljanju njihove službe, po drugi strani pa poročila govorijo o nekakšni utrujenosti, povezani predvsem z občutkom izoliranosti, osamljenosti, odrezanosti od zdravih in ustaljenih odnosov ter o preobremenjenosti z zahtevo po zagotavljanju odgovorov na vse potrebe. To je lahko eden od strupenih učinkov klerikalizma. Zlasti lik škofa je pogosto izpostavljen pretiranim in nerazumnim pričakovanjem glede tega, kar en sam človek lahko naredi.

36. Udeleženci srečanja »Župniki za sinodo« so to utrujenost povezali s težavami škofov in duhovnikov, da bi svojo službo izvrševali resnično skupaj. Preoblikovanje duhovniške službe v obzorju misijonarske sinodalne Cerkve ni le zahteva doslednosti, ampak pomeni možnost za razbremenitev, seveda če jo bodo spremljale učinkovito spremenjene prakse. Le tako bodo duhovniki in drugi verniki spoznali spremembo in koristi, ki iz nje izhajajo. Poleg spreobrnjenja službenih duhovnikov bi ta pot vključevala tudi nov način razmišljanja in organiziranja pastoralnega delovanja; v njem bo upoštevano sodelovanje vseh krščenih moških in žensk pri poslanstvu Cerkve, zlasti s ciljem, da bi poudariti, priznali in oživili različne krstne karizme in službe. Vprašanje »Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?« nas spodbuja h konkretnemu razmisleku o odnosih, strukturah in procesih, ki lahko spodbudijo prenovljeno vizijo posvečenih služb. Ta vizija se od piramidalnega načina izvrševanja oblasti premika k sinodalnemu. V okviru spodbujanja krstnih karizem in služb je mogoče začeti s prerazporeditvijo nalog, katerih izvajanje ne zahteva zakramenta duhovniškega posvečenja. Podrobnejša razdelitev odgovornosti bo spodbujala procese odločanja in sprejemanja; te pa bo zaznamoval bolj jasen sinodalni slog.

37. V koncilskih besedilih je duhovniška služba pojmovana predvsem kot služba v Cerkvi za življenje Cerkve. S svojo avtoriteto je koncil obnovil obliko službenega duhovništva prve Cerkve; službe, ki jo »v različnih stopnjah svetega reda [opravljajo] tisti, ki se že od nekdaj imenujejo škofje, prezbiterji in diakoni« (LG 28). V tej formulaciji škofovstvo in prezbiterat ustrezata posebni udeležbi pri duhovništvu Kristusa, pastirja in glave cerkvene skupnosti, medtem ko je diaconat namenjen »ne za duhovništvo, ampak za strežništvo« (LG 29). Različne stopnje so organsko povezane druga z drugo, v medsebojni soodvisnosti, v posebnosti vsake posamezne od njih. Posvečeni duhovnik ne more misliti nase kot na izoliranega posameznika, ki so mu bile podeljene določene moči, ampak kot na deležnika darov (*munera*), ki so mu bili podeljeni s posvečenjem. Ti darovi so Kristusovi, deli jih v kolegialnosti z drugimi posvečenimi služabniki in v organski povezanosti z Božjim ljudstvom, katerega del je. To Božje ljudstvo pa je, čeprav na drugačen način, deležno istih Kristusovih darov v skupnem, s krstom utemeljenem duhovništvu.

38. Škof ima nalogo predsedovati Cerkvi, saj je vidno počelo enotnosti v njej in vez občestva z vsemi Cerkvami. Edinstvenost njegove službe vključuje oblast, ki je lastna, redna in neposredna; to je oblast, ki jo vsak škof osebno izvaja v Kristusovem imenu (prim. LG 27) pri oznanjevanju besede, pri predsedovanju evharistiji in drugim zakramentom ter pri pastoralnem vodenju. To ne pomeni, da je neodvisen od zaupanega Božjega ljudstva (prim.

CD 11), kateremu je poklican služiti v imenu Kristusa, Dobrega pastirja. Dejstvo, da »škofovsko posvečenje podeljuje polnost zakramenta svetega reda« (LG 21), škofa ne upravičuje, da bi vodil 'monarhično', oziroma da bi svojo službo pojmoval kot skupek posebnih pravic, iz katerih bi izhajale vse druge karizme in službe. Pač pa je to potrditev škofovi zmožnosti in dolžnosti, da v edinosti zbira in sestavlja vsak dar, ki ga Duh izliva na krščene, moške in ženske, ter na različne skupnosti. Nekatero vidike škofovske službe, vključno z merili za izbiro kandidatov za škofa, bo obravnavala 7. študijska skupina.

39. Službo prezbiterjev je prav tako treba razumeti in uresničevati v sinodalnem smislu. Zlasti prezbiterji »sestavljajo skupaj s svojim škofom en sam duhovniški zbor« (LG 28) v službi Božjega ljudstva v krajevni Cerkvi (prim. CD 11). To zahteva, da škofa ne obravnavamo kot zunanjega glede na prezbiterij, ampak kot tistega, ki predseduje krajevni Cerkvi predvsem tako, da vodi prezbiterij, katerega del je; ima pa posebno nalogo, saj je poklican, da izvaja zlasti skrb do duhovnikov.

40. Škofom in prezbiterjem pomagajo diakoni v medsebojni soodvisnosti obeh vrst služenja pri izvajanju apostolske službe. Škofje in prezbiterji niso samozadostni v odnosu do diaconov in obratno. Ker so naloge diaconov raznovrstne – kot kažejo izročilo, bogoslužna molitev in praksa po II. vaticanskem koncilu –, jih je treba določiti v konkretnosti vsake posamezne krajevne Cerkve. Služba vsakega diakona pa mora v vsakem primeru biti zasnovana v harmoniji in občestvu z vsemi drugimi diakoni, v skladu z naravo diakonske službe in v okviru poslanstva v sinodalni Cerkvi.

41. Škofijski ali eparhijski škof, ki mu pomagajo prezbiterji in diakoni, je – poleg tega, da spodbuja edinost v krajevni Cerkvi – odgovoren tudi za odnose z drugimi krajevnimi Cerkvami in s celotno Cerkvijo okrog rimskega škofa v medsebojni izmenjavi darov. Zdi se, da bi bilo nujno ponovno vzpostaviti tradicionalno povezavo med 'biti škof' in 'predsedovati krajevni Cerkvi' ter tako na novo vzpostaviti povezavo med občestvom škofov (*communio Episcoporum*) in občestvom Cerkva (*communio Ecclesiarum*).

Med Cerkvami in v svetu: konkretnost občestva

42. Sinodalnost se uresničuje preko mrež ljudi, skupnosti, organizmov in preko strukture procesov, ki omogočajo učinkovito izmenjavo darov med Cerkvami ter evangelizacijski dialog s svetom. Skupna hoja krščenih v raznolikosti karizem, poklicev in služb ter v izmenjavi darov med Cerkvami je pomembno zakramentalno znamenje za današnji svet, ki po eni strani doživlja vse intenzivnejše oblike medsebojne povezanosti, po drugi strani pa je potopljen v tržno kulturo, ki brezplačnosti ne priznava in jo odriva na obrobje.

43. Po konceptu drugega vaticanskega koncila v Cerkvi zaradi njene katoliškosti »prinašajo posamezni deli svoje darove drugim delom in vsej Cerkvi« (LG 13). »Med različnimi deli Cerkve obstajajo vezi najglobljega občestva glede duhovnih bogastev, apostolskih delavcev in časnih pripomočkov. Udje Božjega ljudstva so namreč poklicani k medsebojnemu priobčevanju dobrin in tudi o posameznih Cerkvah veljajo apostolove

besede: 'Vsak, kakor je prejel milostni dar, strezite drug drugemu z njim kot dobri oskrbniki mnogotere Božje milosti' (1 Pt 4,10)« (p. t.).

44. Škofovske konference upajo, da se bodo dobrine delile v duhu solidarnosti med Cerkvami, ki sestavljajo eno in edino Katoliško cerkev, brez želje ali zahtev po nadvladi. Obstoj bogatih Cerkva in Cerkva, ki živijo v veliki stiski, je škandal. Zato predlagamo oblikovanje in spodbujanje medsebojnih vezi in oblikovanje podpornih mrež, tudi v okviru skupin Cerkva.

45. Krajevne Cerkve prejemajo in dajejo v občestvu ene Cerkve. So Cerkve, ki potrebujejo podporo finančnih in materialnih sredstev; druge bi obogatilo pričevanje žive vere in ljubeče služenje najrevnejšim; tretje bi potrebovale pomoč oznanjevalcev evangelija. Zlasti se priznava in spodbuja velikodušnost duhovnikov, diaconov, posvečenih moških in žensk ter laikov, ki so vključeni v poslanstvo misijonov *ad gentes*.

46. Krajevne Cerkve izražajo željo po izmenjavi duhovnih, bogoslužnih in teoloških darov ter po večjem skupnem pričevanju o družbenih vprašanjih globalnega pomena, kot so skrb za skupni dom in migracijska gibanja. V zvezi s tem bo sinodalna Cerkev lahko pričevala, kako pomembno je, da se rešitve za skupne probleme oblikujejo na podlagi poslušanja glasov vseh, zlasti tistih skupin, skupnosti in držav, ki običajno ostajajo na obrobju velikih svetovnih procesov. Posebej obetavno obzorje, v katerem je danes mogoče uresničevati razne oblike izmenjave darov in usklajenega prizadevanja, so velika nadnacionalna geografska območja, kot so Amazonija, porečje Konga, Sredozemlje in druga.

47. Sinodalna Cerkev je še posebej povabljena, da se približa resničnosti človeške mobilnosti s stališča izmenjave darov. Ta bi mogla predstavljati možnost za srečanja med Cerkvami v konkretnosti vsakdanjega življenja mest in sosesk, župnij in škofij ali eparhij. Na ta način bi se sinodalna pot ukoreninjala v izkušnjah skupnosti. Posebno pozornost je treba namenjati srečevanju in izmenjavi darov med Cerkvami zahodnega izročila in vzhodnimi katoliškimi Cerkvami v diaspori. S to temo se posebej ukvarja študijska skupina št. 1.

48. Izmenjava darov med Cerkvami se vrši v okoljih, ki so zaznamovana z nasiljem, preganjanjem in odvzemanjem verske svobode. Nekatere Cerkve se borijo za preživetje in se sklicujejo na solidarnost drugih Cerkva; medtem delijo svoje bogastvo, ki je sad nenehnega srečevanja z nasprotovanjem evangeliju in sad preganjanja, s katerim so se Gospodovi učenci srečevali skozi zgodovino. Poleg tega izmenjava darov poteka v razmerah stalnih oblik kolonializma in neokolonializma. Cerkev, ki raste v praksi sinodalnosti, naj razume vpliv teh družbenih dinamik na izmenjavo darov in si prizadeva za njihovo preoblikovanje. Del te zaveze je tudi priznanje, da je spomin mnogih Cerkva ranjen; poti sprave je treba spodbujati.

49. Koncept »izmenjave darov« ima poseben smisel v odnosih z drugimi Cerkvami in cerkvenimi skupnostmi. Sveti Janez Pavel II. je to idejo uporabil za ekumenski dialog: »Dialog se ne omejuje le na izmenjavo misli. Na neki način je vedno tudi 'izmenjava darov'« (UUS 28).

Poleg teološkega dialoga izmenjava darov poteka tudi v skupni molitvi, s katero se odpiramo za sprejem darov iz drugih duhovnih tradicij. Življenja in duhovna spoznanja svetih iz drugih Cerkev in cerkvenih skupnosti so darovi, ki jih lahko prejmemo, če v lasten bogoslužni koledar vstavimo njihove spomine, zlasti spomin mučencev. V tem duhu moramo biti velikodušni in drugim kristjanom ponuditi priložnost, da pridejo na romanje in molijo v svetiščih in svetih krajih, katerih varuhinja je Katoliška Cerkev.

50. Dialog med religijami in kulturami ni zunanji element sinodalne poti, ampak je del njene spodbude k tesnejšim odnosom, saj je »v vsakem času in vsakem narodu Bogu všeč, kdor se ga boji in dela po pravici« (LG 9; prim. Apd 10,35). Zato izmenjava darov ni omejena na krščanske Cerkev in cerkvene skupnosti. Pristno katolištvo razširja obzorje in kliče, naj bomo pripravljene sprejeti tudi tiste dejavnike za spodbujanje življenja, miru, pravičnosti in celostnega človeškega razvoja, ki so prisotni v drugih kulturah in verskih tradicijah.

Drugi del:

Poti

Sinodalna Cerkev je Cerkev odnosov. Medosebna dinamika ustvarja tkivo življenja skupnosti v poslanstvu, in sicer v okoliščinah, ki so danes vse bolj zapletene. Ta perspektiva ne razdvaja, temveč išče povezave med različnimi izkušnjami. To nam omogoča, da se učimo iz resničnosti, ki smo jo znova razbrali v luči Besede, v izročilu Cerkve, iz zglednih pričevanj, pa tudi iz storjenih napak.

V drugem delu dokumenta so podčrtani procesi, ki zagotavljajo razvoj odnosov, zlasti še, da ob poslanstvu ostajamo povezani s Kristusom in da ohranjamo harmonijo skupnosti, tudi ko se soočamo z nasprotji in težavami. V tem delu se osredotočamo na štiri različna, a globoko prepletena področja v življenju misijonarske sinodalne Cerkve: oblikovanje, zlasti poslušanje (Božje besede, bratov in sester ter glasu Svetega Duha); razločevanje, ki vodi k razvoju odločanja na temelju sodelovanja, sprejemanja ter spoštovanja različnih vlog; v medsebojnem odnosu, ki spodbuja preglednost, odgovornost in ponovno odpira prostor razločevanja za poslanstvo.

Vir in vrhunec tega dinamizma je evharistija, ki v korenine odnosov postavlja zastojnost Očetove ljubezni po Sinu v Duhu. Ta hrana, ki podpira misijonarsko sinodalno Cerkev, je tudi vsebina njenega oznanjevanja svetu.

Celostno in skupno oblikovanje

51. »Vsaka krščena oseba je poklicana, da skrbi za svojo lastno formacijo kot odgovor na Gospodove darove in uporablja talente, ki jih je prejela, da bi obrodili sadove in služili vsem« (Sintezno poročilo, št. 14a). Te besede iz sinteznega poročila prvega sinodalnega zbora nam pojasnjujejo, zakaj je bila potreba po formaciji ena od tem, ki so se v vseh fazah sinodalnega procesa pojavljale najmočneje in vesplošno. Če bomo zagotovili usklajene poti formacije, bomo odgovorili na vprašanje »Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?« Pri tem je treba posebno pozornost namenjati stalni formaciji za vse.

52. Za mnoge udeležence je bilo sodelovanje na sinodalnih srečanjih priložnost, da so napredovali v razumevanju in izvajanju sinodalnosti. Ta je izpostavila željo po boljšem razumevanju pomena krstnega dostojanstva ali tistega »nadnaravnega verskega čuta« (LG 12), ki ga Duh podarja Božjemu ljudstvu. Prva potreba je torej ta, da se globlje oblikujemo v poznavanju načina, kako Duh deluje v Cerkvi in kako jo vodi skozi zgodovino.

53. Poslanstva pa ni brez okolja. Prav tako ni Cerkve, ki ne bi živela ukoreninjena v prav določenem kraju. Vsak kraj pa ima svoje kulturne in zgodovinske posebnosti. Za formacijo ni mogoče pripraviti abstraktnih načrtov. Njihova opredelitev je odvisna od krajevnih Cerkva in skupin Cerkva. Na tem mestu se zato omejujemo na navedbo nekaterih temeljnih smernic

in značilnosti formacije v perspektivi sinodalnosti, ki bodo nato ustrezno razložene in uresničene v kontekstu, kulturi in tradiciji vsakega okolja.

54. Sinodalna Cerkev v poslanstvu stoji na sposobnosti poslušanja: to poslušanje zahteva priznanje – in se vanj tudi vrača – da v poslanstvu Cerkve nihče ni samozadosten; prav vsak lahko nekaj prispeva in se od drugih nečesa nauči. Usposabljanje v poslušanju je prvi nujni pogoj. Praksa pogovora v Duhu nam je omogočila, da smo izkušali, kako se prepletata poslušanje Božje besede ter poslušanje bratov in sester; v nadaljevanju pa, kako nas to gibanje postopoma odpira v poslušanje Svetega Duha. Številni prispevki naglašujejo pomen usposabljanja v tej metodi. V Cerkvi obstajajo različne metode poslušanja, dialoga in razločevanja. Odvisne so od kultur in duhovnih tradicij. Pomembno je spodbujati usposabljanje krščenih poznavanju raznovrstnih metod pa tudi dialoga med njimi v vsakem okolju. Ključna točka v zvezi s tem je poslušanje ljudi, ki doživljajo različne vrste revščine in odrivanja na rob. Mnoge Cerkve poročajo, da se počutijo nepripravljene na to nalogo, in izražajo potrebo po posebnem usposabljanju. To je ena od točk, ki je kot delovna naloga zaupana študijski skupini št. 2.

55. Namen formacije z vidika misijonarske sinodalnosti je oblikovati pričevalce, to je: moške in ženske, ki so sposobni prevzeti poslanstvo Cerkve v soodgovornosti in v udeležbi z močjo Duha (Apd 1,8). Formacija sloni na dinamizmu krščanske iniciacije, pri čemer si prizadeva spodbujati osebno izkušnjo srečanja z Gospodom, ki vključuje proces nenehnega spreminjanja naših stališč, odnosov, miselnosti in struktur. Predmet poslanstva je vedno Cerkev, vsak njen član pa je po krstu pričevalec in oznanjevalec odrešenja. Evharistija, »vir in vrhunec vsega krščanskega življenja« (LG 11), je temeljni prostor našega oblikovanja v sinodalnosti. Kot skupnost življenja in ljubezni je družina prednostni kraj vzgoje za vero in krščansko življenje. Prepletanje generacij je šola sinodalnosti, ki vsakogar vabi v skrb za druge in daje vedeti, da lahko vsi – šibki in močni, otroci, mladi in stari – veliko prejemo in veliko dajejo.

56. V sinodalni Cerkvi mora biti formacija celostna. Njen cilj namreč ni le pridobivanje različnih idej, prepričanj ali spretnosti, temveč tudi spodbujanje sposobnosti za skupno srečanje, izmenjavo, udeležbo in razločevanje. Formacija mora torej vključevati vse razsežnosti človeške osebe: intelektualno, čustveno in duhovno. Ne more ostati zgolj teoretična formacija, ampak mora vključevati stvarne izkušnje in smiselno spremljanje. Enako pomembno je spodbujati poznavanje kultur, v katerih živijo in delujejo krajevne Cerkve. Sem spada tudi digitalna kultura, razširjena zlasti med mladimi. Delo študijske skupine št. 3 je posvečeno digitalni kulturi in spodbujanju ustrezne formacije na tem področju.

57. Potrebujemo formacijo, ki bo delo skupnosti; v njej naj sodelujejo laiki – tako moški kakor ženske – redovniki/-ce, duhovniki in kandidati za posvečenje. To naj jim omogoča, da rastejo v medsebojnem poznavanju in spoštovanju drug drugega ter v udeležbi. V ta namen je treba posebno pozornost namenjati temu, da se spodbuja udeležba žensk v programih formacije skupaj s semeniščniki, duhovniki, redovniki in laiki. Dostop žensk do poučevanja in formacije na teoloških fakultetah, inštitutih in v semeniščih je ključnega pomena. Predlagamo tudi, da se duhovnikom, škofom in laikom nudi formacija, v kateri se bodo

seznanili z vlogami in nalogami, ki jih ženske že lahko opravljajo v Cerkvi. Spodbuja naj se vrednotenje učinkovite uporabe teh možnosti na vseh področjih cerkvenega življenja. V tem smislu je treba preveriti, koliko so ženske že udeležene v različnih oblikah življenja: v župnijah, škofijah, laičnih združenjih, cerkvenih gibanjih, novih skupnostih, posvečenem življenju, cerkvenih ustanovah in rimski kuriji. Delo 4. študijske skupine je posvečeno reviziji formacije kandidatov za posvečeno službo (*Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*) z vidika sinode za poslanstvo. Zahteva, ki prihaja z vseh celin je, izboljšati formacijo za pridigovanje. Potrebna bo tudi skupna formacija, tako teoretična kot praktična, za skupnostno razločevanje v različnih krajevnih kontekstih in le-tem primerna.

Cerkveno razločevanje za poslanstvo

58. En Duh, ki prebujajo različne karizme, vodi Cerkev k polnosti življenja in Božje resnice (prim. Jn 10,10; 16,13). S pomočjo njegove stalne navzočnosti in delovanja »izročilo, ki je od apostolov, napreduje v Cerkvi ob podpori Svetega Duha« (DV 8). Zaradi vodstva Svetega Duha si Božje ljudstvo kot deležnik Kristusove preroške funkcije (prim. LG 12) »prizadeva v dogodkih, zahtevah in težnjah, ki jih je deležno skupaj z ostalimi ljudmi naše dobe, razločiti, katera so v vsem tem prava znamenja Božje navzočnosti ali Božjih načrtov« (GS 11). Ta cerkvena naloga razločevanja je ukoreninjena v *sensus fidei*, ki ga oživlja Sveti Duh in ga lahko opišemo kot »čut« ali instinktivno sposobnost Božjega ljudstva, da pod vodstvom pastirjev (prim. LG 12) »prepoznava nove poti, ki jih Gospod odpira Cerkvi« (Frančišek, nagovor ob 50. obletnici ustanovitve škofovske sinode, 17. oktober 2015).

59. Razločevanje vključuje tiste, ki v njem sodelujejo na osebni ravni, vključuje pa tudi vse udeležene na ravni skupnosti; poziva jih, naj gojijo notranjo svobodo, odprtost za novo in zaupljivo predanost Božji volji; naj prisluhnejo drug drugemu, da bi zaznali, »kaj govori Duh Cerkvam« (Raz 2,7). Marija je s svojo molitveno navzočnostjo v središču apostolske skupnosti v dvorani zadnje večerje (prim. Apd 1,14) za vse živ model in rodovitno vodilo pristne sinodalne duhovnosti: v vztrajnem in odgovornem poslušanju Besede ter v meditativnem razločevanju dogodkov (prim. Lk 1,26-38; 2,19-51), v velikodušni odprtosti za delovanje Svetega Duha (prim. Lk 1,35), v hvaljenju in poveljevanju Gospodovega delovanja (prim. Lk 1,39-56) ter v resničnem in doslednem služenju vsakemu človeku (prim. Jn 2,1-12), ki ga je Jezus zaupal v njeno materinsko skrb (prim. Jn 19,25-27).

60. Proces razločevanja vidno izraža občestvo, poslanstvo in udeležbo, saj od vsakega posameznika zahteva, da deli svoj pogled na skupno poslanstvo. Z drugimi besedami, to je način skupne hoje. Zato je ključnega pomena, da v procesih razločevanja spodbujamo široko udeležbo in pri tem še posebej skrbimo za vključevanje tistih, ki so na obrobju skupnosti in družbe.

61. Izhodišče vsakega cerkvenega razločevanja je poslušanje Božje besede. Sveto pismo je pričevanje *par excellence* o Božji komunikaciji s človeštvom. Pričuje, da je Bog govoril svojemu ljudstvu in to še vedno počne, ter predstavlja različne poti, po katerih poteka ta komunikacija. Bog govori v osebni premišljevanju Svetega pisma, ki odmeva v srcih tistih, ki ob njem molijo. Bog govori skupnosti v bogoslužju, prvem kraju razlaganja tega, kar

Gospod govori svoji Cerkvi. Bog govori po Cerkvi, ki je hkrati mati in učiteljica, po njenem živem izročilu in praksah, vključno z ljudskimi pobožnostmi. Bog še naprej govori po dogodkih v prostoru in času, če znamo razbrati njihov pomen. Poleg tega Bog govori s svojim ljudstvom preko naravnega sveta, katerega obstoj nas opozarja na Stvarnikovo delo, napolnjeno s prisotnostjo Svetega Duha, ki daje življenje. Bog govori vsakemu človeku v njegovi lastni vesti, ki je »najbolj skrito jedro in svetišče, kjer je čisto sam z Bogom, čigar glas zveni v njegovi notranjosti« (GS 16). Pristno razločevanje ne more zanemariti nobenega od teh kanalov Božje komunikacije.

62. Skupnostno razločevanje ni zgolj organizacijska tehnika, ampak zahtevna praksa, s katero opredeljujemo življenje in poslanstvo Cerkve v Kristusu in Svetem Duhu. Zato ga je treba vedno izvajati z zavestjo in voljo, da se zbiramo v imenu Gospoda Jezusa (prim. Mt 18,20) in poslušamo glas Svetega Duha. Kot je Jezus obljubil, edini Sveti Duh vodi Cerkev k polnosti življenja in resnice (prim. Jn 16,13), da bi bila ta na voljo svetu, ki ga žeja po smislu. Sredstva, s katerimi Božje ljudstvo uresničuje svoje poslanstvo oznanjevanja in pričevanja o evangeliju, imajo svoj izvor v tej obljubi. Zato je prednostna naloga, da se na vseh ravneh naučimo prakticirati tisto evangeljsko umetnost, ki je skupnosti apostolov v Jeruzalemu omogočila, da je prvi sinodalni dogodek v zgodovini Cerkve označila z besedami: »Sveti Duh je sklenil in mi z njim« (Apd 15,28). V tem duhu je treba razumeti in usmerjati prakso misijonarskega sinodalnega življenja Cerkve, ki se odvija v določenih krajih, strukturah in dogodkih.

63. Postopki morajo biti, v raznolikosti, skladni z zahtevami osnovne sinodalne teološke metode. Na podlagi izkušenj sinodalnega procesa je mogoče opredeliti njene ključne elemente: (a) osebno in skupno molitev, vključno z udeležbo pri evharistiji; (b) osebno in skupno pripravo, ki temelji na poslušanju Božje besede in resničnosti; (c) spoštljivo in poglobljeno poslušanje vsakega človeka; (d) iskanje čim širšega soglasja, ne v smislu najmanjšega skupnega imenovalca, ampak najširšega strinjanja, z namenom, da bi dosegli tisto, ob čemer srce najbolj »gori« (prim. Lk 24,32); in (e) čeprav soglasje oblikujejo tisti, ki vodijo proces, ga je treba povrniti vsem sodelujočim, da lahko preverijo, ali so bili prav razumljeni.

64. Razločevanje vedno poteka »z nogami na tleh«; to pomeni, v realnem okolju in zavedajoč se posebnosti in zapletenosti le-tega. Razločevanje se more okoristiti z analizami humanističnih, družbenih in upravnih ved, pomembnih za obravnavano vprašanje. To ne pomeni, da ima tehnično in znanstveno znanje zadnjo besedo – takšen pristop bi pomenil tehnokratski odklon. Nasprotno, cilj je zagotoviti »stvarno osnovo za moralno in duhovno pot v prihodnosti« (LS 15). Zato je treba tem oblikam strokovnega znanja dati priložnost, da dajejo svoj tehten prispevek, a ne tako, da bi prevladovale nad drugimi perspektivami.

65. V Cerkvi obstaja veliko različnih pristopov k razločevanju in raznih uveljavljenih metod. Ta raznolikost je bogastvo. Z ustreznimi prilagoditvami različnim kontekstom se lahko uporaba teh različnih pristopov izkaže za res plodno. Z namenom skupnega dobrega bi se moral med njimi začeti tudi ploden dialog, in to tako, da se pri tem ne bi razgubile njihove značilnosti ali izvor. Sadovi pogovora v Duhu, ki se kažejo na vseh stopnjah sinodalnega

procesa, pa nas vabijo, da to posebno obliko cerkvenega razločevanja obravnavamo kot posebej primerno za izvajanje sinodalnosti.

66. V krajevnih Cerkvah je treba ponuditi možnosti za usposabljanje v širjenju in razvijanju kulture razločevanja, zlasti med tistimi na odgovornih položajih. Enako pomembno je usposabljanje spremljevalcev in moderatorjev, katerih prispevek je pri izvajanju procesov razločevanja neredko ključen. V tej smeri poteka tudi delo študijske skupine 9, ki se posveča pripravi teoloških meril in sinodalnih metod za skupno razločevanje o spornih doktrinarnih, pastoralnih in etičnih vprašanjih.

Procesi odločanja

67. »V sinodalni Cerkvi je vsa skupnost v svobodni in bogati raznolikosti svojih članov sklicana, da bi molila, poslušala, presojala, vodila dialog, razločevala in svetovala pri sprejemanju pastoralnih odločitev, ki čim bolj ustrezajo Božji volji« (Mednarodna teološka komisija, št. 68). To trditev bo treba odločno izvajati. Težko si je zamisliti učinkovitejši način spodbujanja sinodalne Cerkve, kot je sodelovanje vseh v procesih odločanja. To sodelovanje poteka na podlagi diferencirane odgovornosti, ki spoštuje vsakega člana skupnosti ter z vidika skupne odločitve upošteva njegove sposobnosti in darove.

68. V pomoč izvajanju te vizije bo koristno razmisliti o tem, kako se takšni procesi odločanja oblikujejo. Navadno vključuje fazo sodelovanja in razvijanja (*decision-making* po angleški terminologiji, ki se uporablja tudi v drugih jezikih) »s skupnim razločevanjem, posvetovanjem in sodelovanjem« (Mednarodna teološka komisija, št. 69), ki je podlaga in podpora za pozneje sprejeto odločitev, za katero je na koncu odgovoren pristojna oblast (na primer v škofiji ali eparhiji je to škof). Med obema fazama ni izpodrivanja ali nasprotovanja, temveč s svojo kombinacijo prispevata k temu, da so sprejete odločitve v največji možni meri v skladu z Božjo voljo: »Obdelava teme je sinodalna naloga, odločanje pa duhovniška odgovornost« (ibid.).

69. Cerkevno pravo za številne primere že določa, da mora predstojnik pred sprejetjem odločitve izvršiti posvetovanje. Tega cerkvenega posvetovanja ni mogoče ne opraviti. Gre za mnogo več kot zgolj za poslušanje. Predstojnika zavezuje, da ne sme ravnati, kot da posvetovanja ni bilo. S pravnega vidika ostaja v sprejemanju odločitve svoboden, saj posvetovalno mnenje ni zavezujoče; v kolikor pa se z njim strinja, od njega ne bo odstopil brez prepričljivega razloga (*sine praevalenti ratione*; ZCP, kan. 127, § 2, 2°). Če bi predstojnik to storil, bi samega sebe izločil iz skupine tistih, s katerimi se je posvetoval. S tem bi poškodoval vez, s katero so povezani. V Cerkvi vodenje ne pomeni vsiljevanja lastne volje, ampak moderiranje v skupnem iskanju tega, kar zahteva Duh in pomeni služenje edinosti Božjega ljudstva.

70. V sinodalni Cerkvi je odgovornost sprejemanja odločitev za škofa, kolegija škofov in rimskega papeža neodtujljiva, saj izhaja iz hierarhične strukture Cerkve, ki jo je vzpostavil Kristus. Vendar ni brezpogojna. Usmeritve, ki se pojavi v posvetovalnem procesu kot rezultat razločevanja, zlasti če ga izvajajo sodelujoči organi krajevne Cerkve, ni mogoče prezreti. Cilj

sinodalnega cerkvenega razločevanja ni prisiliti škofov, da bi ubogali glas ljudstva, s čimer bi prve podredili drugemu, niti ponuditi škofom pripomočka, da bi se že sprejete odločitve zdele bolj sprejemljive, temveč voditi k skupni odločitvi v poslušnosti Svetemu Duhu. Vsako nasprotje med posvetovanjem in odločitvijo je zato neustrezno. V Cerkvi posvetovanje poteka s pomočjo vseh; nikoli ne poteka brez pastoralnega vodstva, ki sprejema odločitve na podlagi svoje službe. Izraz v *Zakoniku cerkvenega prava*, ko govori o glasovanju, ki ima »samo posvetovalno vrednost« (*tantum consultivum*), posvetovanju jemlje veljavo. Treba ga je popraviti.

71. Od krajevnih Cerkev je odvisno, ali bodo vedno bolj uresničevale vse možnosti za oživitev pristnih sinodalnih procesov odločanja, ki bodo ustrezali posebnostim različnih kontekstov. To je pomembna in neizogibna naloga, saj je od nje v veliki meri odvisno uspešno izvajanje sinode. Brez otipljivih sprememb vizija sinodalne Cerkve ne bo verodostojna, to pa bo odtujilo tiste člane Božjega ljudstva, ki so iz sinodalne poti črpali moč in upanje. To še posebej velja za učinkovito udeležbo žensk v procesih priprave in odločanja, k čemur pozivajo številni prispevki, prejeti iz škofovskih konferenc.

72. Ne smemo pozabiti, da procesi posvetovanja, skupnostnega razločevanja in sinodalnega odločanja zahtevajo, da imajo udeleženci za oblikovanje lastnega utemeljenega mnenja učinkovit dostop do vseh pomembnih informacij. Sklicatelj procesa je odgovoren, da to zagotovi. Za zanesljive sinodalne procese odločanja je potrebna ustrezna raven preglednosti. Prav tako je pomembno, da se zavedamo, da je naloga občutljiva in da imajo tisti, ki v posvetovanju izrazijo svoje mnenje, posebno odgovornost.

Preglednost, odgovornost, vrednotenje

73. Sinodalna Cerkev potrebuje tako kulturo kakor tudi prakso preglednosti in odgovornosti (*accountability*), ki sta nepogrešljivi za krepitev medsebojnega zaupanja, nujnega za skupno delovanje in za soodgovornost v skupnem poslanstvu. V Cerkvi se izvajanje odgovornosti ne odziva zgolj na družbene in organizacijske potrebe. Temelj odgovornosti je v naravi Cerkve, ki je skrivnost občestva.

74. V Novi zavezi najdemo v življenju zgodnje Cerkve prakse odgovornosti, ki so pomenljivo povezane z varovanjem občestva Cerkve. Primer za to nam ponuja 11. poglavje Apostolskih del. Ko je Peter po krstu pogana Kornelija prišel v Jeruzalem, so mu obrezani verniki očitali: »Šel si k neobrezanim in jedel z njimi« (Apd 11,2-3). Peter se odzove tako, da pojasni razloge za svoja dejanja. Odgovornost pred skupnostjo spada med najstarejše cerkvene tradicije, ki segajo v čas apostolov. Krščanska teologija upravljanja ponuja okvir, znotraj katerega moremo razumeti izvajanje oblasti ter razmišljamo o preglednosti in odgovornosti.

75. V današnjem času se je zahteva po preglednosti in odgovornosti v Cerkvi in s strani Cerkve pojavila zaradi izgube verodostojnosti ob finančnih škandalih, še bolj pa zaradi spolnih zlorab in drugih zlorab mladoletnikov in ranljivih oseb. Pomanjkanje preglednosti in odgovornosti spodbuja klerikalizem, ki temelji na implicitni predpostavki, da posvečeni duhovniki nikomur ne odgovarjajo za izvajanje oblasti, ki jim je bila dodeljena.

76. Če sinodalna Cerkev želi biti gostoljubna, se morata odgovornost in preglednost nahajati v središču njenega delovanja na vseh ravneh in ne le na ravni oblasti. Vendar pa imajo v zvezi s tem večjo odgovornost tisti, ki so na vodilnih položajih. Preglednost in odgovornost nista omejeni le na področje spolnih in finančnih zlorab. Nanašati se morata tudi na pastoralne načrte, metode evangelizacije in načine, kako Cerkev spoštuje dostojanstvo človeške osebe, npr. glede delovnih pogojev v svojih ustanovah.

77. Medtem ko se je praksa odgovornosti do nadrejenih skozi stoletja ohranila, je treba obnoviti odgovornost vodstva do skupnosti. Preglednost mora biti značilna za izvajanje oblasti v Cerkvi. Danes se kot nujne pojavljajo strukture in načini ocenjevanja izvajanja službe in odgovornosti. Ovrednotenje, ki ga ne razumemo v moralističnem smislu, bi omogočilo duhovnikom, da bi se hitreje prilagodili ter prejeli spodbudo za osebno rast in boljše opravljanje službe.

78. Poleg upoštevanja vsega, kar cerkvenopravne norme že določajo o kriterijih in mehanizmih nadzora, morajo krajevne Cerkve in zlasti njihove skupine (škofovske konference in vzhodne hierarhične strukture) izoblikovati učinkovite načine in postopke preglednosti in odgovornosti, ki ustrezajo različnim okoliščinam; izhajajo naj iz civilne zakonodaje, pričakovanj civilne družbe in dejanske razpoložljivosti stroke na tem področju. Vendar pa si bo Cerkev tudi tam, kjer so sredstva omejena, prizadevala za razvoj svojega dela in skupne miselnosti v smeri preglednosti in kulture odgovornosti.

79. Zdi se, da je treba v kontekstu primernih oblikah zagotoviti: a) učinkovito delovanje gospodarskih svetov; b) učinkovito vključevanje Božjega ljudstva, zlasti najbolj usposobljenih članov, v pastoralno in finančno načrtovanje; c) pripravo in objavo (z dejansko dostopnostjo) letnega finančnega poročila, ki naj bo po možnosti potrjeno s strani zunanjih revizorjev in ki naj omogoča preglednost upravljanja dobrin in finančnih virov Cerkve in njenih ustanov; d) letno poročilo o izvajanju poslanstva, vključno s prikazom pobud, sprejetih na področju varovanja (zaščite mladoletnikov in ranljivih oseb) in spodbujanja dostopa žensk do vodilnih položajev ter njihovega sodelovanja v procesih odločanja in sprejemanja odločitev; in e) redne postopke ocenjevanja dela tistih, ki opravljajo katero koli obliko službe in imajo kateri koli položaj v Cerkvi. To so točke, ki so zelo pomembne in nujne za verodostojnost sinodalnega procesa in za njegovo izvajanje.

Tretji del:

Kraji

Misijonsko sinodalno življenje Cerkve, odnosi, s katerimi je prepleteno, in poti, ki zagotavljajo njegov razvoj, ne morejo zaobiti stvarnosti »kraja«, to je okolja, ki ima družbene, zgodovinske in kulturne poteze. Ta tretji del dokumenta nas vabi k preseganju splošne in statične vizije »krajev«, razvrščenih po zapovrstnih ravninah ali stopnjah (župnijah, območjih, škofijah oz. eparhijah, cerkvenih pokrajinah, škofovskih konferencah oz. vzhodnih hierarhičnih strukturah, vesoljni Cerkvi) v skladu s piramidnim modelom. V resnici pa nikoli ni bilo tako: odnosi in izmenjave darov med Cerkvami so vedno potekali v mrežah in ne linearno. Povezani so bili z vezjo enotnosti, katere trajno in vidno načelo in temelj je rimski papež. Katoliškost Cerkve se ne ujema z abstraktnim univerzalizmom. Poleg tega bi v kontekstu, v katerem se pojmovanje prostora hitro spreminja, omejitev delovanja Cerkve na zgolj prostorske meje pomenilo, da bi postala usodno nepremična. V pastoralni bi se začela ponavljati ter ne bi mogla doseči bolj dinamičnega dela prebivalstva, zlasti mladih. Namesto tega je treba kraje razumeti z vidika vzajemne notranje soodvisnosti. Ta se uresničuje v odnosih med Cerkvami in skupinami, ki jih tvorijo, in jim daje enost. Služba edinosti, ki je dana rimskemu škofu in kolegiju škofov v občestvu z njim, mora upoštevati to perspektivo in najti ustrezne institucionalne oblike, ki so potrebne, da jo bo mogoče izvajati.

Področja skupne hoje

80. »Božji Cerkvi, ki je v Korintu...« (1 Kor 1,2). Z oznanjevanjem evangelija, ki prebujajo vero v srcih moških in žensk, se v nekem kraju ustanovi Cerkev. Cerkve ne moremo razumeti, če ni ukoreninjena v nekem kraju in kulturi ter če med kraji in kulturami ni odnosov. Poudarjanje vloge kraja ne pomeni, da popuščamo partikularizmu ali relativizmu, temveč da je treba krepiti neposredna doživetja, s pomočjo katerih se v prostoru in času oblikuje skupna izkušnja pripadnosti troedinemu Bogu in Odrešeniku. Razsežnost kraja ohranja izvirno mnoštvo oblik tega izkustva in njihovo zakoreninjenost v posebnih kulturnih in zgodovinskih kontekstih. Raznolikost liturgičnih, teoloških, duhovnih in disciplinarnih tradicij kaže, kako ta pluralnost bogati Cerkev in jo dela lepo. Skupnost Cerkva, vsaka s svojo lokalno živostjo, izraža občestvo vernikov v eni in edini Cerkvi ter mu preprečuje, da bi hlapel v brezobličen in enoumen univerzalizem.

81. Pluralizem kultur ter plodnost srečanja in dialoga med njimi sta pogoj za življenje Cerkve. Za katoliškost sta izraz in ne grožnja. Odrešilno sporočilo ostaja eno in isto: »Eno telo in en Duh, kakor ste tudi bili poklicani v enem upanju svojega poklica. En Gospod, ena vera, en krst: en Bog in Oče vseh, nad vsemi, po vseh in v vseh« (Ef 4,4-6). To sporočilo je raznoliko in se izraža v različnih narodih, kulturah, tradicijah in jeziki. Če to številnost oblik jemljemo resno, se izognemo hegemonističnim težnjam in zmanjšamo tveganje, da bi sporočilo odrešenja omejili na eno samo razumevanje cerkvenega življenja in na en sam bogoslužni, pastoralni ali moralni izraz. Splet odnosov znotraj sinodalne Cerkve, ki se kaže v izmenjavi

darov med Cerkvami in ga zagotavlja enotnost škofovskega kolegija z rimskim škofom na čelu, je dinamičen varuh enotnosti, ki ni uniformnost.

82. Danes se ta vizija Cerkve, ukoreninjene v konkretnih okoljih, srečuje z družbeno-kulturnimi pogoji časa. Ti pogoji ki so spremenili naše doživljanje stalnosti na določenem ozemlju. Kraja več ne razumemo zgolj zemljepisno in prostorsko; »kraj« pomeni našo pripadnost mreži odnosov in kulturi, ki je danes bolj dinamična in mobilna kot v preteklosti. Ta realnost je izziv za tiste organizacijske oblike Cerkve, ki so strukturirane na podlagi drugačne zamisli kraja. To zahteva tudi sprejetje diferenciranih in ne nasprotujočih si meril, primernih za različne prostore, da bi v življenju ljudi utelešali edino resnico.

83. Eden od dejavnikov tega premika je urbanizacija. Danes, prvič v zgodovini, večina človeštva živi v mestih in ne na podeželju. Občutek pripadnosti kraju ima v urbanem okolju drugačne oblike, saj se meje, ki določajo kraj, oblikujejo na drugačen način. V velikih velemestih je potrebno prevoziti le nekaj postaj podzemne železnice ali mestnega avtobusa, in že prestopimo mejo, ne le župnije, temveč tudi škofije. To je pot, ki jo veliko ljudi opravi večkrat na dan. Številna življenja se rutinsko odvijajo med različnimi cerkvenimi kraji.

84. Drugi dejavnik je večja mobilnost ljudi. Begunci in migranti pogosto oblikujejo živahne skupnosti, ki širijo versko prakso in tako napravijo kraj, v katerem se naselijo, bolj raznolik. Ohranjajo stike in odnose s svojo matično državo, pogosto s pomočjo digitalnih medijev. Hkrati pripadajo več lokalnim, kulturnim in jezikovnim skupinam. Izvirne skupnosti se soočajo z zmanjševanjem števila članov in izumiranjem. Po drugi strani pa se njihovo sorodstvene in kulturne vezi širijo po vsem svetu. Kot je bilo ugotovljeno na prvem zasedanju, je v tem pogledu značilen položaj nekaterih vzhodnih katoliških cerkva: ob sedanjih stopnjah migracij število njihovih članov v diaspori postaja večje od števila tistih, ki živijo na izvornih ozemljih (prim. *Sintezno poročilo*, št. 6c). Opisovanje »kraja« v izključno zemljepisnem pomenu besede je vse bolj zastarelo. Študijska skupina št. 1 razmišlja o izzivih, ki jih to prinaša za odnose med vzhodnimi katoliškimi cerkvami in zahodno Cerkvijo.

85. Ne spreglejmo širjenja digitalne kulture, zlasti med mladimi. Ta radikalno vpliva na doživljanje in pojmovanje prostora in časa ter preoblikuje vse vrste človeških dejavnosti, vključno s komunikacijo, odnosi in vero. Ni naključje, da prvo zasedanje navaja, da »digitalna kultura ni toliko posebno (ločeno) področje poslanstva, kot je odločilna razsežnost pričevanja Cerkve v sodobni kulturi« (*Sintezno poročilo*, št. 17b). Študijska skupina št. 3 je namenjena preučevanju tega izziva.

86. Ta dinamika družbe in kulture vabi Cerkev k ponovnemu razmisleku o krajevnem pomenu poslanstva. Življenje se odvija v fizičnih okoljih in konkretnih kulturah; vendar se je treba oddaljiti od zgolj prostorskega pojmovanja kraja: kraji, tudi in zlasti cerkveni, niso le prostori, ampak so okolja in mreže, v katerih se lahko razvijejo odnosi, ki ljudem ponujajo ukoreninjenost in podlago za poslanstvo, ki ga bodo opravljali, kjer koli bo teklo njihovo življenje. Sinodalno spreobrnjenje misli in src mora spremljati sinodalna preureditev cerkvenih stvarnosti. Te so poklicane, da postanejo poti, po katerih bomo šli skupaj. To ne pomeni, da je treba pastoralno delovanje omejevati na izbrane skupine. Cilj pastoralnega delovanja je srečanje z vsakim moškim, z vsako žensko.

87. Reforma mora temeljiti na razumevanju Cerkve kot svetega Božjega ljudstva, ki se izraža v občestvu Cerkva (*Communio Ecclesiarum*). Izkušnje kažejo, da s tem, da smo začeli sinodalni proces v krajevnih Cerkvah, edinost Cerkve ni bila ogrožena. Do izraza je prišla raznolikost in univerzalnost Božjega ljudstva (prim. LG 22). Prav tako ni bilo ogroženo, marveč je bilo okrepljeno izvajanje službe rimskega škofa za edinost Cerkve. O Cerkvi naj sicer ne bi začenjali razmišljati od njenih ustanov. Po drugi strani je o ustanovah treba premisliti v logiki misijonarskega služenja, pri čemer to velja tudi za ustanove na najvišji ravni.

88. Zaradi službe rimskega škofa kot vidnega počela edinosti celotne Cerkve, in vsakega škofa kot vidnega počela edinosti v svoji krajevni Cerkvi, je koncil lahko rekel, da je Cerkev, Kristusovo mistično telo, tudi telo Cerkva, v katerih in iz katerih obstaja ena in edina katoliška Cerkev (prim. LG 23). To telo sestavljajo: (a) krajevne Cerkve kot deli Božjega ljudstva, od katerih je vsaka zaupana škofu; (b) skupine Cerkva, kjer občestvo izvajajo hierarhični organi; in (c) celotna Cerkev (*Ecclesia tota*), kjer kolegij škofov izraža Cerkev kot občestvo Cerkva; škofje so zbrani okoli rimskega škofa, v škofovskem (*cum Petro*) in hierarhičnem (*sub Petro*) občestvu. Reforma cerkvenih ustanov ne more ne slediti tako oblikovani urejenosti Cerkve.

Krajevne Cerkve v eni in edini katoliški Cerkvi

89. Krajevna Cerkev je kraj, kjer lahko najbolj od blizu doživljamo misijonarsko sinodalno življenje celotne Cerkve. Prispevki škofovskih konferenc govorijo o župnijah, lokalnih skupnostih in malih skupnostih kot krajih občestva in sodelovanja pri poslanstvu. Kot so dejali župniki, zbrani v Sacrofanu, »člani župnij so in postajajo misijonarski Jezusovi učenci, zbrani v njegovem imenu k molitvi in bogoslužju, služenju in pričevanju, ko doživljajo veselje in žalost, upanje in boje«. V teh cerkvenih stvarnostih deluje Bog. Storiti moramo še več, da bi raznolikost župnije, ki jo razumemo kot skupnost, sestavljeno iz manjših skupnosti, uporabili v službi misijonarske ustvarjalnosti.

90. Krajevne Cerkve sestavljajo tudi združenja in skupnosti, ki so stari in novi izrazi krščanskega življenja. K življenju krajevnih Cerkva in živahnosti misijonskega delovanja veliko prispevajo zlasti ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja. Enako velja za laiška združenja, cerkvena gibanja in nove skupnosti. Pripadnost Cerkvi se danes izraža z vse več oblikami, ki niso določene zemljepisno, ampak na osnovi skupnih vrednot in interesov. To raznolikost oblik je treba spodbujati. Pri tem naj se upošteva perspektiva oznanjevanja in cerkveno razločevanje. Kaj Gospod zahteva v vsakem posameznem kontekstu? Spodbujanje različnosti in skrb za edinost sta v posebni pristojnosti škofa oz. eparha. Študijski skupini št. 6 je bila zaupana naloga poglobitve teh vidikov.

91. Enako kot v prejšnjih fazah sinodalnega procesa so tudi v posvetovanju, ki je potekalo ob pripravi *Delovnega dokumenta*, v številnih prispevkih poudarjali, da različne vrste svetov (župnijskih, dekanijskih, škofijskih ali eparhijskih) predstavljajo bistvena orodja za načrtovanje, organizacijo, izvajanje in vrednotenje pastoralnih dejavnosti. Ta posvetovalna telesa bo treba razvijati in utrjevati. Te strukture so že predvidene v obstoječem in veljavnem

kanonskem pravu. Z ustreznimi prilagoditvami bi lahko pripomogle k uresničitvi sinodalnega pristopa. Ti sveti bi mogli postati predmet cerkvenega razločevanja in sinodalnega odločanja. Prav tako bi lahko delovali kot prostori za izvajanje odgovornosti pa tudi ovrednotenja tistih, ki so na vodilnih položajih. Pa tudi omenjeni sveti sami bodo morali odgovarjati za to, kako opravljajo svoje dolžnosti. Zato je to eno najbolj obetavnih področij, na katerem bo treba delovati z namenom, da dosežemo hitro izvajanje sinodalnih predlogov in usmeritev. To bo pripomoglo k hitro zaznavnim ter učinkovitim spremembam.

92. V številnih prispevkih opozarjajo, da je za premik v to smer treba poseči v sestavo in način delovanja teh organov. Pri tem bo treba paziti na obliko imenovanja članov in zagotoviti, da bo njihova izbira odražala skupnost, ki ji služijo (župnije ali škofije/eparhije), da bi verodostojno spodbujali kulturo preglednosti in odgovornosti. Zato je nujno, da večine članov ne izbere voditelj (župnik ali škof), ampak da so imenovani s postopkom, ki bo izražal resničnost določene skupnosti ali krajevne Cerkve.

93. Pri sestavi teh organov naj se pozornost nameni spodbujanju večje udeležbe žensk, mladih in tistih, ki živijo v razmerah revščine ali na obrobju. Poleg tega je bistveno – kot je bilo poudarjeno na prvem zasedanju – da so v teh organih moški in ženske, ki so pričujejo za vero v običajnih razmerah življenja in v svojih družbenih okoljih; da se jim priznava apostolska in misijonarska naravnost (prim. *Sintezno poročilo*, št. 18d); da v svete niso imenovani samo tisti, ki sodelujejo pri organizaciji življenja in služb skupnosti. Na ta način bo cerkveno razločevanje, ki ga bodo izvajali ti organi, bolj odprto, analiza stvarnosti bo boljša in na razpolago bo več različnih perspektiv. V številnih prispevkih so podčrtali željo, naj bi določeni sveti, katerih ustanovitev je po sedanji zakonodaji prepuščena svobodnemu preudarku, postali obvezni.

94. Nekatero škofovske konference so delile lastno izkušnjo reforme in dobrih praks. Te vključujejo oblikovanje mreže pastoralnih svetov v župnijah, dekanijah in škofijah. Predlog je, naj se na vseh ravneh organizirajo cerkveni zbori kot kraji posvetovanja in poslušanja. Ti bodo skušali razširiti posvetovanje in vključiti prispevek drugih Cerkva in cerkvenih skupnosti, drugih verstev v tem okolju, in civilne družbe.

Vezi, ki oblikujejo edinost Cerkve

95. Skupnostno obzorje izmenjave darov, opisano v prvem delu, navdihuje odnos med Cerkvami. Poudarjene so vezi, ki oblikujejo edinost Cerkve, s spoštovanjem do posebnosti vsake posamezne krajevne Cerkve. Sinodalni način nam pomaga presežati misel, da morajo vse Cerkve pri vsakem vprašanju nujno napredovati z enako hitrostjo. Nasprotno, razlike v tempu lahko štejejo za izraz upravičene različnosti in za priložnost izmenjave darov in medsebojne bogatitve. Da bi se to obzorje uresničilo, ga je treba udejanjiti v konkretnih strukturah in praksah. Njihovo prepoznavanje in spodbujanje bo podalo odgovor na vprašanje »Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?«.

96. Vzhodne hierarhične strukture in zahodne škofovske konference so temeljni instrument za vzpostavljanje povezav, izmenjavo izkušenj med Cerkvami ter decentralizacijo

upravljanja in pastoralnega načrtovanja. »Drugi vatikanski cerkveni zbor je zatrdil, da morejo škofovske konference, 'iz podobnega razloga kakor starodavne patriarhalne Cerkve, v mnogočem izdatno pripomoči, da se smisel zbornosti uveljavi v praksi'. Toda ta želja se ni v polnosti uresničila, ker še ni zadostno pojasnjen položaj škofovskih konferenc; zamišljene so namreč kot subjekti s stvarnimi pristojnostmi, vključno z neko pravo učiteljsko avtoriteto« (EG 32). V iskanju poti, kako postati sinodalna Cerkev v poslanstvu, se moramo lotiti tega vprašanja.

97. Iz dosedanjega sinodalnega procesa izhajajo naslednji predlogi: (a) priznati škofovske konference kot cerkvene subjekte z učiteljsko avtoriteto, ob predpostavki družbeno-kulturnih razlik ter ob naklonjenosti temu, da se bogoslužni, disciplinski, teološki in duhovnih izrazi vrednotijo primerno različnim družbeno-kulturnim okoljem; (b) oceniti dosedanje izkušnje delovanja škofovskih konferenc in vzhodnih hierarhičnih struktur ter odnosov med škofijami in Svetim sedežem, da bi opredelili stvarne in potrebne reforme; obiski *ad limina*, ki jih obravnava študijska skupina št. 7, bi mogli nuditi okvir vrednotenja; (c) doseči, da bodo vse škofije ali eparhije dodeljene cerkveni provinci oziroma škofovski konferenci ali vzhodni hierarhični strukturi (prim. CD 40).

98. Celinske skupščine v prvi fazi sinodalnega procesa so bile novost. Omogočile so izvajanje koncilskega navodila, naj se resno upošteva posebnost »vsakega velikega družbeno-kulturnega območja« v iskanju »globljega prilagajanja na celotnem področju krščanskega življenja« (AG 22). Ta izkušnja, pa tudi pot Cerkev v nekaterih regijah, odpira vprašanje, kako bi lahko sinodalni in kolegialni dinamiki dali ustreznejši institucionalni izraz. To bi, na primer, lahko napravili s cerkvenimi skupščinami in škofovskimi konferencami. Tem organom lahko zaupamo usklajene naloge celinskega ali regionalnega posvetovanja in odločanja. Izvajajo se lahko tudi metode razločevanja, ki v pripravljanje dokumentov in odločanje vključujejo različne cerkvene dejavnike. Poleg tega se predlaga, da bi razločevanje vključevalo tudi prostore za poslušanje in dialog s civilnimi ustanovami, s predstavniki drugih verstev, nekatoliškimi organizacijami in družbo na splošno. Oblike naj bodo prilagojene različnosti kontekstov.

99. Želja, da bi se lokalni sinodalni dialog nadaljeval in ne končal, ter potreba po učinkovitem oznanjevanju vere v določenih regijah nas vodita k novemu vrednotenju izrednih koncilov bodisi pokrajinskih bodisi plenarnih katerih redno obhajanje je bilo obvezno v velikem delu zgodovine Cerkve. Na podlagi izkušenj, pridobljenih na sinodalni poti, je mogoče razmišljati o oblikah, ki bi združevale zbor škofov in cerkveni zbor, sestavljen iz vernikov (duhovnikov, diakonov, posvečenih moških in žensk, laikov in laikinj), ki so jih delegirali pastoralni sveti zadevnih škofij ali eparhij ali so bili določeni na kak drug način, da odražajo raznolikost Cerkve v regiji. V ta namen bi bilo treba spremeniti postopek priznavanja (*recognitio*) sklepov posameznih svetov, da bi omogočili njihovo pravočasno objavo.

Služba edinosti rimskega škofa

100. Vprašanje »Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?« zahteva ponovno preučitev dinamike, ki združuje sinodalnost, kolegialnost in papežev prvenstvo. S tem bi spodbudili odnose med institucijami, prek katerih se konkretno izraža.

101. Sinodalni proces je pokazal na točnost koncilске trditve, da »v cerkvenem občestvu zakonito obstoje tudi delne Cerkve, ki imajo lastna izročila, ne da bi to bilo v nasprotju s prvenstvom Petrovega sedeža, ki predseduje vesoljnemu zboru ljubezni, varuje zakonite raznoličnosti in hkrati skrbi, da to, kar je posebnega, niti malo ne škoduje edinosti, marveč ji služi« (LG 13). Zaradi te funkcije je rimski škof kot vidno počelo edinosti celotne Cerkve (prim. LG 23) porok sinodalnosti. Ob tem, ko sklicuje, predseduje in potrjuje rezultate škofovskih sinod, vso Cerkev vabi v sinodalno delovanje; rast Cerkve v sinodalnem slogu in obliki mora biti njegova skrb.

102. Razmislek o oblikah izvajanja petrinske službe bi bilo treba opraviti tudi z vidika »koristne decentralizacije« (prim. EG 16), h kateri je pozval papež Frančišek in so zanj zaprosile številne škofovske konference. V skladu s formulacijo, ki jo ponuja apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium* (19. marec 2022), to pomeni, da je »v pristojnosti škofov, da pri opravljanju 'svoje prave naloge učiteljev' in pastirjev rešujejo tista vprašanja, ki jih poznajo in ki ne vplivajo na enotnost nauka, discipline in občestva Cerkve, pri čemer vedno delujejo v tistem duhu soodgovornosti, ki je sad in izraz posebnega *mysterium communionis*, ki je Cerkev« (PE II, 2).

103. Nadaljujemo lahko po zgledu nedavnega motuproprija *Competentias quasdam decernere* (15. februar 2022), ki na podlagi »cerkvene občestvene dinamike« (Prolog) dodeljuje izvršilni oblasti v krajevnih Cerkvah in krajevnih cerkvenih ustanovah »določena področja pristojnosti glede na določbe zakonikov, namenjenih varovanju enotnosti discipline v vesoljni Cerkvi«.

104. Priprava kanoničnih norm more biti kraj izvajanja sinodalnega sloga. Oblikovanje pravil ne pomeni zgolj izvrševanja moči, ki jo podeljuje oblast, ampak ga je treba imeti za pravo cerkveno razločevanje. Četudi ima oblast sama vse pravice, da sprejema zakone, pri tem more in mora delovati s sinodalno metodo; tako bo razglasila normo, ki bo sad poslušanja v Duhu in potrebe po pravičnosti.

105. Apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium* je opisala službo rimske kurije rimskemu škofu in škofovskemu kolegiju v sinodalnem in misijonarskem smislu. Da bi podprli preglednost in odgovornost, bi bilo njeno delo treba redno ocenjevati in ocenjevanje zaupati neodvisnemu organu (na primer svetu kardinalov in/ali svetu škofov, izvoljenemu na sinodi). Študijska skupina št. 8 se posveča preučevanju vloge papeških predstavnikov s sinodalne misijonarske perspektive in raziskovanju načinov, kako naj se ocenjuje njihovo delo.

106. Sinodalna skupščina je oktobra 2023 pokazala, da je treba pristopiti k ocenjevanju sadov prvega zasedanja (prim. *Sintezno poročilo*, št. 20j). Pri tej oceni ni mogoče prezreti razvoja, ki ga je uzakonila apostolska konstitucija *Episcopalis Communio*, ki sinodo iz občasnega dogodka spreminja v cerkveni proces v prostoru in času. Med kraji, kjer se sinodalnost in kolegialnost uresničujeta na ravni celotne Cerkve, zagotovo izstopa škofovska sinoda. Uvedel jo je Pavel VI. kot zbor škofov, sklican, da na koncilski način sodeluje pri skrbi rimskega papeža za celotno Cerkev. Zdaj pa je v obliki postopnega procesa sinoda področje, kjer se uresničuje in spodbuja dinamično razmerje med sinodalnostjo, kolegialnostjo in prvenstvom. Celotno sveto Božje ljudstvo, škofje, ki jim je bilo zaupano vodenje posameznih delov, in rimski škof kot počelo edinosti Cerkve v celoti sodelujejo v sinodalnem procesu, vsak v skladu s svojo funkcijo. To sodelovanje se kaže v sinodalni skupščini, zbrani okoli rimskega škofa, ki v svoji sestavi kaže raznolikost in univerzalnost Cerkve kot »zakramenta edinosti, svetega ljudstva, ki ga zedinjajo in urejajo škofje« (prim. SC 26).

107. Med najpomembnejšimi sadovi sinode 2021-2024 je moč ekumenskega zagona. V tej luči bi bilo koristno obravnavati tudi izvajanje petrinske službe, da bi se lahko odprla »novemu položaju« (UUS 95). Nedavni dokument Dikasterija za pospeševanje edinosti kristjanov *Rimski škof. Primat in sinodalnost v ekumenskih dialogih in odgovorih na encikliko 'Ut unum sint'* ponuja snov za razmislek. Ta tema je naloga študijske skupine št. 10, ki se posveča sadovom ekumenske poti v cerkvenih praksah.

108. Bogastvo, ki so ga je na prvo zasedanje prinesli bratje iz drugih Cerkva in cerkvenih skupnosti, nas vabi, da poglobimo razumevanje in spoštovanje izvajanja sinodalnosti med našimi ekumenskimi sogovorniki na Vzhodu in na Zahodu. Ekumenski dialog je temeljnega pomena za razumevanje sinodalnosti in edinosti Cerkve. Spodbuja nas, da si že predstavljamo pristno ekumenske sinodalne prakse, posvetovanja in razločevanja o skupnih in nujnih vprašanjih. Temelj te možnosti je naša združenost v enem krstu, iz katerega izhajata identiteta Božjega ljudstva in dinamika občestva, udeležbe in poslanstva.

Sinodalna Cerkev sredi sveta

109. Vse na tem svetu je povezano in zaznamovano z nemirnim hrepenenjem po drugem. Vse kliče k odnosu in priča o tem, da nihče in nobena stvar ni samozadostna. Ves svet, ko ga zremo v luči krščanskega razodetja, je zakramentalno znamenje navzočnosti, ki ga presega in oživlja. Ta navzočnost ga vodi k srečanju z Bogom, ki se bo nazadnje uresničilo v prijateljskem sobivanju razlik. To bo v celoti uresničeno na eshatološki pojedini, ki jo je Bog pripravil na svoji sveti gori.

110. Cerkev, ki je preoblikovana z oznanjevanjem vstajenja, si prizadeva, da bi postala kraj uresničevanja videnja preroka Izaija in postala »zavetje siromaku, zavetje ubožcu v njegovi stiski, zatočišče pred viharjem, senca pred vročino« (Iz 25,4). Na ta način Cerkev odpira svoje srce Kraljestvu. Ko se člani Cerkve pustijo voditi Gospodovemu Duhu do obzorij, ki jih prej niso videli, doživijo neizmerno veselje. V svoji lepoti, ponižnosti in preprostosti je to nenehno spreobračanje v načinu, kako biti Cerkev. K temu nas vabi sinodalni proces.

111. Enciklika *Vsi bratje* nas poziva, naj se prepoznamo kot sestre in bratje v vstalem Kristusu. Tega ne predlaga kot status, ampak kot način življenja. Enciklika poudarja nasprotje med časom, v katerem živimo, in vizijo srečanja, ki ga pripravlja Bog. Zagrinjalo žalovanja, pokrivalo in solze, o katerih govori Izaija, so tukaj tudi v našem času. Pogosto so posledica naše vse večje medsebojne ločenosti, nasilja, polarizacije in izkoreninjenosti od virov življenja. Vprašanja, ki jih zastavlja *Delovni dokument*, so: Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu; kako naj se vključujemo v bolj poglobljeno poslušanje in dialog; kako naj bomo soodgovorni v luči osebne in skupnostne krstne poklicanosti; kako naj preoblikujemo strukture in procese, po katerih bi vsi mogli sodelovati in deliti karizme, ki jih za skupno dobro Duh razliva na vsakega; kako naj izvajamo moč in oblast kot služenje. Vsako od teh vprašanj je pomoč Cerkvi. Po njenem delovanju pa podarja možnost ozdravitve najglobljih ran našega časa.

112. Prerok Izaija svojo prerokbo sklene s hvalnico zbora: »Glejte, to je naš Bog! Čakali smo ga in nas je rešil. To je Gospod, ki smo ga čakali. Radujmo in veselimo se, da nas je rešil« (Iz 25,9). Kot Božje ljudstvo se pridružimo tej hvalnici, kot romarji upanja še naprej hodimo po sinodalni poti k tistim, ki še čakajo na oznanilo dobre novice o odrešenju!